DAŽI MATERIĀLI DETEKTĪVROMĀNAM

Tāda apmēram ir S. zinātniski pagāža, kad viņš pirmdienas rītā dodas uz kuģi: Gluži nesaprotama kārtā, sagaidīšana tur šoreiz ir vēsa. Kapteinis pat sāk runāt par starptautisko tiesību pārkāpšanu. S. strupi atcērt: „Starptautiskās tiesības man labi zināmas. Pamatojoties uz tām, es jums paziņoju, ka jūsu kuģis neatstās ostu līdz tam laikam, kamēr es savu darbu nebūšu beidzis. Un tagad es vēlētos nopratināt to vīru, kas atrada aizdomīgo saini."

Kapteinis iekož lūpā, piekāpjas un aicina viesi savā salonā. Tur ierodas arī abi Gestapo aģenti un kāds matrozis. Gestapo vīri cenšas nostāties inspektoram aiz muguras, bet S., kurš jau kļuvis aizdomīgs, ar manevru izjauc un daudz nekautrē. Toties izkārto sēdvietas tā, lai visu kuģa laudis būtu viņa acu priekšā. Vai tā smago atmosfairu tas saspīlē vēl vairāk.

„Tātad jūs atradāt saini?" S. sāk pratināt matrozi.

„Jā".

„Kādā dienā, cikos un kur?"

„Sestdien plkst. 8, vidējā klāja gaitenī."

S. pieraksta un viegli pašvāc skaitli 8. Tur kaut kas nesaskan. Sūtnis bija taču teicis, ka bīstamā saini atrasts plkst. 9. Bet nu tālāk.

„Ko jūs šajā klāja gaitenī darījāt?"

„Biju tur norīkots sardzē."

„Tā, tā, bet nu pastāstiet man kā jūs šo saini īsti atradāt?"

Nav jābūt ārstam, lai redzētu, ka matrozim sāk aptrūkt elpas. Arī abiem Gestapo ierēdņiem apkaklītes kļūst par šaurām. Matrozis labu brīdi stostās un beidzot izrunā dažus atsevišķus, savā starpā dīvainus nesakarīgus vārdus. Kopsavilkumā tie varētu nozīmēt: „nu tas saini tur bija."

S. no sava jautājuma vairs nelaižas valā: „Bet kāpēc taisni šis saini jums izlikās aizdomīgs? Tur taču bija daudz visādu saiņu? Un kā jums ienāca prātā, ka sainis var saturēt ko bīstamu?"

Matroža mulsums acīm redzot pieaug. Taču šoreiz vācu tūristiem, kā abi padomājis, vēl kaut kādu izeju atrod. „Tas sainis bija nolikts atsevišķi no citiem," viņš stāsta. „Tāpēc es domājos, ka tur jābūt kam tādam, kas mūs var apdraudēt." Bet tas tad jau arī ir viss. Citu visu matrozis ir aizmirsis vai arī nav zinājis. Pat vēl vairāk, drīz viņš aizmirst, ko šākumā pats teicis, un atsakās parakstīt protokolu.

Atgriezies savā kabinetā, S. rezignēti konstatē, ka viņa ieguvumi nav nekādi lielie. Pats svarīgākais varbūt ir tas, ka pratināšanas fakts un pratināšanas cerēmonija nervozēja ne vien matrozi, bet arī kapteini un abus Gestapo aģentus. Vai tam ir nozīme un kāda? Otrkārt, matroža un sūtņa iecienos nesaskan saiņa atrašanas laiks. Atkal — vai tam ir nozīme un kāda? S. košļā zīmuļa galu un kārsta papīrus, kas sasviesti aktu somā. Starp citu pārmeklēdami kuģi, policisti ir norakstījuši arī kuģa norīkojumu sarakstu. Varbūt, ka, vainīgo meklējot, tas varētu izrādīties noderīgs. Mednieka instinkts vadīts S. sarakstu pārlasa. Jā, te tiešām ir nupat pratinātā matroža vārds. Bet savādi, kamēr matrozis ieicās stāvējis sardzē vidējā klāja gaitenī, pēc norīkojumu saraksta tam šinī laikā būtu vajadzējis atrasties pie tilta, kas savieno augšējo klāju ar krastu. Inspektoram tomēr patiesi laika par šiem jautājumiem maz domāt, jo viņa kabinetā jau drāžas ierēdnis, kurš jau agrāk tā bija aizsūtīts uz Ekonomisko veikalu. No ierēdņa izturēšanās viņš var secināt, ka viņš neatgriežas ar tukšām rokām.

(Turpinājums sekos)

JĀNI BRŪMEĻA kungs!
Jūs meklē **Alfrēds Šimanis.** Atsauksies uz adresi kapt. **Dž. Nīmanis** (14) Flensburg, DP Navigational School. 208

„LATVIJAS" ABONEMENTS,
pasūtinot laikrakstu pa atsevišķiem eksemplāriem (līdz 3 eks.), maksā RM 5.— mēnesī; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem — RM 4.— mēnesī par eksemplāru. Sludinājumu maksa: RM 2.— par vienslejīgu iespiedrindu vai tai atbilstošu telpu; piederīgo meklēšanas sludinājumi līdz 4 rindām — RM 4.—, garākiem par 4 rindām pēc parastā tarifa. Abonementu pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (13b) Günzburg/D., Bürgermeister - Landmann-Platz 7.

Authorized by — Lizenz — Izdošanas atļauja: ICD-OMBG :: Atbildīgais redaktors — Editor in-Chief: Kārlis Rabācs, vietnieks: Aleksandrs Liepa, redakcijas sekretārs: Maksis Cullitis; redaktori: Andrējs Rudzis (Minchenē), Harijs Mindenbergs (Eslingenā), Arnolds Šmits (sports), Zigurds Bārda (tehniskais iekārtojums)

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 42 (49)
Otrdien, 1947. g. 10. jūnijā
Iznāk otrdienās un piektdienās :: Izdevēja: Bayārijas apgabala latviešu komitejas uzdevumā Latviešu preses darbinieku sadarbības kopa :: Redakcija: Günzburg/D., Bürgerm.-Landmann-Pl. 7. :: Printed by Schwäb. Volksblatt, Günzburg/Don., Bürgerm.-Landmann-Pl. 7. :: Metiens — Circulation: 8000

Pretofensīva TRUMENA DOKTRĪNAI

UNGĀRIJAS NOTIKUMU IESPAIDS BALKĀNOS UN ITALIJĀ

Kamēr ASV un Anglija pieprasa izmeklēšanu par Ungārijas notikumiem un gatavo protestus pret tiem, pašā Ungārijā iesākušās plašas „reakcionāru" apcietināšanas, kas, pēc AP ziņām, radījušas pāniku visā valstī. Pasaules prese šais notikumos saskata jaunu politiska pagrieziena ievadījumu un vērtē to par pretofensīvu Trumena doktrīnai.

Gandrīz visi Ungārijas sūtņi lielākajās pasaules valstīs saņēmuši pavēles atgriezties mājās — doties uz Budapeštu „ar ziņojumu". Pa lielākai daļai tie atteikušies šiem rīkojumiem paklausīt. ASV piedāvājusi 12 ungāru diplomātiem patvēruma tiesības. Līdzšinējais Ungārijas sūtnis Parīzē atteicies atzīt jauno valdību, to pašu paziņojis sūtnis Vatikānā, Ungārijas pārstāvis pie Starptautiskā Sarkanā Krusta un vairāki citi. Pretrunīgas ir ziņas par to, ko darīs līdzšinējais sūtnis Londonā. Pēc vienām ziņām viņš dosies uz Budapeštu, pēc otrām uz Šveici, lai piedalītos sociāldemokratu kongresā, kas tur notiek.

Pašā Ungārijā jaunais ministru prezidents Dinniess paziņojis, ka viņš visiem līdzekļiem veicināšot demokratiju. Lai gan pagaidām valdībā nekādas lielākas personālas pārmaiņas nav notikušas, pēc DENAs informācijas, visā drīzumā tādas gaidāmas. Esot sagaidāms, ka atkāpsies finanču ministrs Niradijs, kas pašlaik Maskavā runā par padomju prasībām pret vācu īpašumiem Ungārijā. Tāpat atkāpšoties Budapeštas lielvecākais. Pēc ražas novākšanas notikšot jaunas vēlēšanas pēc jauna vēlēšanu likuma, kas atņems vēlēšanu tiesības visiem „kādreizējo fašistisko partiju" biedriem. Jaunā Ungārijas valdība paziņojusi, ka nacionālizēs visas bankas. Otrs rīkojums nosaka, ka no visiem īpašumiem un kapitāliem, kas iegūti pēdējo septiņu gadu laikā, valstij jāatdod 75 proc. Bez tam no visiem kapitāliem un īpašumiem, kas pārsniedz 75.000 pengu, valsts apķīlās 25 proc., neatkarīgi no tā, kad un kā šie kapitāli iegūti. Sīkzemnieku partijas politiskais birojs nolēmis sākt jaunu partijas tīrīšanas akciju.

DENA un AP ziņo, ka bijušais Ungārijas parlamenta prezidents Varga drāmatiskos apstākļos izbēdzis no savas zemes un slēpjas kaut kur Austrijā. 50 gadu vecais katoļu priesteris Varga nolēmis bēgt tikai pēc tam, kad viņam pret savu gribu bijis jāvada parlamenta sēde, kurā izlemta Dinniesa iecelšana par ministru prezidentu. Šis lēmums pieņemts pēc tiešas padomju virspavēlnieka Sviridova pavēles. Pēc AP informācijas, Varga bēdzis pāri robežai ar „labu ceļa vadoni ātrā automobilī". Pēc tam izplatījušās dažādas baumas, ka Varga atrodoties Austrijā, esot Šveicē, esot pie robežas nošauts. Pēc pēdējām ziņām, viņš tomēr atrodoties Vīnes amerikāņu joslā. Vīnē, pēc DENAs ziņām, ieradušies 30 ungāru slepenpolicistu. Pagājušā nedēļā Vīnē pazudis ungāru sīkzemnieku partijas loceklis Kordolijs, kas tur dzīvojis jau ilgāku laiku. Pieņem, ka viņš aizvests uz Ungāriju. Kāds cits sīkzemnieku partijas loceklis, kas atbēdzis uz Austriju kopā ar parlamenta prezidentu Vargu, paslēpies kādā Vīnes angļu joslas DP nometnē.

Visu šo un agrāko notikumu atbalsis ārpasaulē ir ļoti skaļas. It sevišķi daudz par to runā Amerikā. Prezidents Trumens nosaucis komūnistu apvērsumu Ungārijā par „kaunna traipu". ASV nedomājot mierīgi uz to noraudzīties, un ārlietu ministrija gatavojoties lietu sīki izmeklēt. Pēc ārlietu ministrijas rīkojuma tad arī ASV pārstāvis Ungārijā pieprasījis padomju virspavēlniekam Sviridovam, lai tas nodod sabiedrotiem visus materiālus, kas liecinātu par iepriekšējās Ungārijas valdības nodevību. Sviridovs atteicies šādus materiālus sniegt, jo tie neesot viņa, bet Ungārijas valdības rīcībā. Sagaidāms, ka šinīs dienās ASV nodos ģenerālim Sviridovam asu protesta notu par jaukšanos Ungārijas iekšējās lietās.

ASV senāta prezidents un republikāņu partijas līderis Vandenbergs paziņojis senātam, ka apvērsums Ungārijā ir „nodevīgs uzbrukums", un izteicies, ka tā izmeklēšanu varētu nodot UN. Tai pašā laikā Vandenbergs pieprasījis steidzīgi ratificēt miera līgumus ar bijušajiem Vācijas satelitiem, to starpā arī Ungāriju.

Amerikāņu preses ievadraksti rāda, cik nopietns un tai pašā laikā sarežģīts ir jaunais notikumu pagrieziens. Valters Lipmans raksta, ka Kremlis rūpīgi gatavojis plānus un tagad nospēlēta uvertīra — varas nodošana Ungārijas komūnistiem. Priekšspēle šai akcijai esot saskatāma Maskavas konferencē, kur Molotovs uzstādīja nepieņemamus miera noteikumus Austrijai. Molotovs, pēc Lipmana domām, tiši vairījies no vienošanās Austrijas jautājumā, lai varētu attaisnot karaspēka palikšanu Ungārijā. Padomju varas nostiprināšanai Ungārijā esot lielas stratēģiskas sekas. Pirmkārt, tā nozīmē to, ka tagad Rumānija aplenkta. Čechoslovākijai tagad gara kopīga robeža ar valsti, ko pilnīgi dominē krievi. Tito ieguvis kopīgu robežu ar tiešu krievu vasaļvalsti. Spiedienu Ziemeļgriekijā varēs pastiprināt, jo tagad aizpildīts pēdējais robs padomju sakaru tīklā Balkānos. Visvarīgākais tomēr tas, ka padomju sakaru līnija Eiropas dienvidaustrumos nobeigta taisni tai brīdī, kad Italija tuvojas krizes kulminācijai. Lipmans izsakās, ka vēl neesot skaidrs, vai komūnisti tiši izprovocējuši Degasperi izslēgt viņus no savas valdības, vai arī viņš darījis to apziņā, ka tiešām pienācis pēdējais laiks norēķināties ar viņiem. Lipmans tālāk raksta, ka esot daudz un ticamu ziņu par to, ka Italijā veidojas spēcīga partizānu kustība pret valdību. Galvenie partizānu spēki koncentrējas Ziemeļitalijas rūpniecības apgabalos, kas robežojas ar Dienvidslaviju.

Lipmans uzskata Ungārijas notikumus par tiešu pretofensīvu Trumena doktrīnai. Spiediens pret Griekiju turpinās, bet tai pašā laikā komūnisti sākuši ofensīvu jaunā virzienā. Secinājums tāds, ka Trumena doktrīna saņēmusi asu un sāpīgu triecienu. „Fakts ir tas, ka krievi labāk sagatavojušies uz izrēķināšanos nekā mēs," saka Lipmans. Amerikāņu diplomātija saņēmusi smagu triecienu, bet tas, pēc Lipmana ieskata, tomēr nav ne galīgs, ne liktenīgs. ASV esot pietiekami stipra, lai šādus triecienus panestu, ja vien tā no tiem mācīšoties, ka nekavējoties jākeras pie aktīvas plānošanas, un atzīšot, ka sagatavošanās laiks ir īsāks nekā to nesen vēl domāja.

„New York Times" prasa spert saimnieciskus soļus pret jauno Ungārijas valdību, atraujot šai zemei jebkādu saimniecisku atbalstu. „New York Herald Tribune" raugās uz šādām iespējām pesimistiski. Šī laikraksta ievadrakstā teikts, ka pirmā ASV reakcija uz Ungārijas notikumiem bez šaubām būšot protests, par ko nekomūnistiskie ungāri tikai rūgti pasmaidīšot, skaidri apzinādamies, ka protesti nespēj atsvērt okupācijas spēku un komūnistiskās policijas iedarbību. Pēc tam, kad protesti būšot palikuši bez sekmēm, ASV būšot jāizšķiras par alternātīvu — vai nu atzīt jaunu krievu iespaida paplašināšanos, vai arī spert efektīvus soļus pret to. Apspriestas divas iespējamas akcijas. Pirmā būtu neratificēt miera līgumu ar Ungāriju. Esot ļoti grūti pateikt, kādas tam būtu sekas. Kamēr līgums nebūs ratificēts, krievi neatsauks savu karaspēku. Ja līgumu ratificēs, paliks komūnistu policija, un vēlēšanu iznākumi būs tādi paši kā Polijā. ASV saimnieciskā atbalsta atraušana Ungārijai iespaidotu jūtamāk. Bet visjūtamāk tas iespaidotu nekomūnistisko Ungārijas tautas vairākumu. Krievus tas iespaidotu tikai tik daudz, ka dotu tiem iespēju sūdzēties par jaunu „dolaru imperiālisma" izpaudumu.

„New York Herald Tribune" tad jautā, kas vispār būtu darāms. Tas lielā mērā atkarājoties no visas Eiropas politiskā stāvokļa izveidošanās nākošajos mēnešos. Ja lielvalstis varētu cerēt uz kādiem panākumiem kopīgās sarunās, tad esot iespējams, ka varētu runāt arī par vasaļvalstu likteni. Ja, turpretim, Eiropu sadalīšot starp austrumiem un rietumiem, tad Ungārija neglābjami palikšot padomju iespaida sfairā.

DENA, NYHT

Baltiešu skauti piedalīsies Parīzes džamborejā

Dienvidvācijas latviešu skautu vadītājs V. Klētnieks informē, ka Sabiedroto kontrolkomisija Berlīnē piekritusi 250 Baltijas skautu izbraukšanai no Vācijas uz Vispasaules skautu džamboreju, kas notiks augustā Parīzes apkārtnē. Pirms aizbraukšanas uz Franciju latviešu skauti pulcēsies uz pāris nedēļām kopējā nometnē, lai gūtu pēdējo slīpējumu saviem priekšnesumiem. Skautu organizācijai zināmas rūpes rada līdzekļu jautājums, jo iespējams, ka brauciena izdevumi būs jāsedz pašiem.

Lai rastu līdzekļus ārzemju skautu informēšanai par Latviju un mūsu gaitām trimdā, skautu organizācija nodibinājusi īpašu fondu, kurā katram skautam jāiemaksā RM 1.—. Fondā var iemaksāt arī ziedojumus.

Apcietināšanas Bulgārijā, bēgļi no Rumānijas

UP ziņo, ka pēc tāda paša nodevības apvainojuma, kāds izteikts pret Nagiju Ungārijā, 6. jūnijā esot apcietināts arī līdzšinējais Bulgārijas opozicijas līderis, nacionālo zemnieku partijas sekretārs Petkovs. Viņam pārmet, ka viņš esot organizējis pretestības kustību Bulgārijas armijā, lai izdarītu bruņotu valsts apvērsumu. Londonā šo rīcību uzskata par Bulgārijas valdības soļiem opozicijas likvidēšanai līdzīgā garā, kā tas noticis Ungārijā. Petkova apcietināšana notikusi tieši tai dienā, kad Bulgārijas ārlietu ministrija paziņojusi, ka sākas padomju karaspēka atvilkšana no šīs zemes.

No Istanbulas ziņo, ka tur ierodas bēgļi no Rumānijas. „Daily Mail" nosauc tos par „mistiskiem bēgļiem, kas apgalvo, ka bēguši no jauna terrora Rumānijā". Tie ieradušies militārā lidmašīnā, pieprasījuši patvēruma tiesības un novietoti kādā nezināmā vietā turku iestāžu uzraudzībā. Lidmašīnā esot bijušas astoņas personas. Pilots pacēlies Bukarestas lidlaukā oficiālā uzdevumā, bet slepeni nolaidies kādā pļavā un tur uzņēmis savus pasažierus. Pēc AP ziņām, uz Turciju izbēdzis Rumānijas artilērijas ģenerālinspektors ģenerālis Stavresku, kas apvainots par žīdu grautiņu rīkošanu kara laikā, kad viņš komandējis kādu rumāņu armiju cīņās pret krieviem.

DENA, NZ, NYHT

Nodibināta latviešu kooperācijas apvienība

APGĀDES KOPAS PĀRDEVUŠAS PRECES PAR 3,5 MILJ. MARKU
STEIDZIGI JĀKĀRTO LATVIEŠU RAŽOJUMU EKSPORTA IESPĒJAS

Eslingenā 7. un 8. jūnijā apspriedē pulcējās latviešu kooperācijas darbinieki un kooperātīvo apgādes un ražošanas kopu vadītāji. Līdzīga sanāksme maija beigās notika angļu joslā Volterdingenā. Abās sanāksmēs vienprātīgi atzīts, ka mūsu turpmākās gaitas prasīs lielāku saimniecisku patstāvību un kooperātīvais sadarbības ceļš garantēs vislabākās sekmes. Ar kāpinātu sparu tādēļ latviešu saimei jāpopulārizē kooperācijas izpratne un jāpanāk ciešāka dažādo kooperātīvo pasākumu sadarbība. Šai secībā abu apspriežu rezultātā nodibināta Latviešu kooperācijas apvienība, kas vienos apgādes, ražotāju, darba, skolēnu un visus pārējos latviešu kooperātīvos pasākumus, rūpēsies par jaunu kooperātīvu dibināšanu, darbības legālizāciju un kārtos visus pārējos jautājumus, kas saistās ar kooperācijas veicināšanu.

Sanāksmē Volterdingenā jau bija izstrādāti Latviešu kooperācijas apvienības uzbūves un darbības noteikumi, kurus pēc pārrunām vienbalsīgi pieņēma arī Eslingenā. Par jaundibinātās Latviešu kooperācijas apvienības priekšsēdi abās sanāksmēs vienbalsīgi izraudzīts vairumtirdzniecības sabiedrības „Turība" valdes loceklis J. Vilciņš. Apvienību vadīs 5 bij. Latvijas kooperātīvu centrālo savienību emigrācijā esošie valžu priekšsēži un kooperātīvu pārstāvju abās notikušajās sanāksmēs ievēlētie 5 padomes un 5 apvienības prezidija locekļi. Prezidijs izstrādās sīkākus apvienības darbības noteikumus, kurus pieņems 6 mēnešu laikā sasaucamā Vācijā esošo latviešu kooperātīvu pārstāvju sanāksmē.

Abās sanāksmēs mūsu kooperācijas darbinieki nolēma uzskatīt vairumtirdzniecības sabiedrību „Turība" par latviešu dažādu veidu kooperātīvu saimnieciskās kopdarbības centrālo uzņēmumu, kas turpmākā darbā organizēs kooperātīviem vajadzīgo preču apgādi un viņu ražojumu izvietošanu tirgū.

Līdz šim kooperācijas darbs gājis plašumā apgādes kopu organizēšanā un pirmās nepieciešamības patēriņa preču sagādē. Turpmāk ne mazāka vērība veltāma ražošanas kopu organizēšanā. Šai plāksnē plašākās iespējas amatniekiem. „Turība" tuvākās dienās noorganizēs īpašu sekciju, kas kārtos ražošanas kooperātīvu dibināšanu un ražojumu izvietošanu tirgū.

Sanāksmē Eslingenā „Turības" valdes priekšsēdis J. Lezdiņš ziņoja par līdzšinējo darbu. Nepilna gada laikā strauji audzis apgādes kopu skaits un pašreiz Vācijā darbojas 63 kopas. „Turība" izveidojusi nodaļas Lībekā un Eslingenā un jūnija beigās darbu sāks arī nodaļa Hamburgā. Pārdotas preces par RM 569.580.—. Lūgts atbalsts no Starptautiskās kooperātīvu aliances Londonā.

Par kooperātīvo apgādes kopu darbu pārskatu nolasija „Turības" valdes loceklis J. Vilciņš. Nepilna gada laikā apgādes kopās apvienojušies 7000 latviešu. Pārdotas preces par RM 3,5 milj. Sabiedriski kultūrālam darbam kopas ziedojušas apaļos skaitļos RM 30.000.— un nometņu vajadzībām RM 90.000.—. Skolēnu kooperātīvi iekārtoti 10 nometnēs.

Pārrunās izskanēja doma, ka nepieciešami veidot saimniecisku organizāciju, kas kārtotu eksporta un importa iespējas. A. Dukāts norādīja, ka, šai virzienā enerģiskāk rīkojoties, iespējas var rasties. Tā, piem., kāda Austrālijas firma uzaicinājusi dienvidslavu DP pārstāvi nodibināt kontaktu ar vācu firmām par smalkādu apstrādāšanu. Austrālijas firma solījusi katrā vairumā piegādāt izejmateriālus un ar valūtu samaksāt ražojumus. Ukraiņu DP izkārtojuši savu ražojumu eksportu uz Angliju. Šai virzienā nedrīkstam apmierināties tikai ar runāšanu un lēmumu pieņemšanu.

Par apgādes kopu turpmāko darbību referēja J. Vilciņš. Lielā mērā plašāku darbošanos kavējis līdzekļu trūkums. Apgādes kopām tādēļ brīvie līdzekļi būtu jānodod „Turībai", kas tad varēs labāk izkārtot vajadzīgo preču iepirkšanu. Viens no galvenajiem uzdevumiem nākotnē tomēr būs ražošanas kooperātīvu izveidošana, jo, UNRRAs apgādei beidzoties, mūsu tautieši eksistences cīņu svešā zemē vislabāk varēs izturēt vienoti kooperātīvos pasākumos.

H. M.

UNRRA NORAIDA PĀRMETUMUS

PADOMJU, ANGĻU UN FRANČU NOTU APMAIŅA DP JAUTĀJUMĀ

ASV Tautas pārstāvju nama imigrācijas komisija sākusi apspriest likumprojektu par 400.000 DP uzņemšanu ASV četru gadu laikā. Valstssekretārs ārlietu ministrijā Hildrings projektu atbalstīja, aizrādot: „Mēs nepārtrauksim savas pūles nometināt iespējami lielāku skaitu DP Ziemeļ- un Dienvidamerikā, kā arī panākt taisnīgu Palestīnas problēmas atrisinājumu, kas atļautu lielākam skaitam žīdu DP nomesties uz dzīvi Palestīnā." Pastāvot tikai trīs iespējas, paskaidroja Hildrings, vai nu DP piespiedu kārtā repatriēt, nodot viņus vācu saimniecības rīcībā uz žēlastību vai nežēlastību, vai arī nezināmu laiku turēt tos, nometnēs. DP uzturēšana ASV patlaban izmaksājot 10 miljonu dolaru gadā.

UNRRAs ģenerāldirektors ģenerālmajors Rukss Vašingtonā izdevis paskaidrojumu, kurā dedzīgi aizstāv savu organizāciju pret pārmetumiem, kas pēdējā laikā pastiprinātā kārtā pret to vērsti. Rukss pārmet Ņujorkā pastāvošajai Bēgļu aizstāvības komitejai, ka tā nomelno UNRRAs organizāciju, lai kavētu poļu, baltiešu, ukraiņu un dienvidslavu repatriāciju. UNRRA, „nepūdēdama DP pa nometnēm", esot repatriējusi kopš kara beigām vairāk par 7 miljoni cilvēku. Rukss deklarē, ka viņam nav zināms neviens gadījums, kur personas pēc repatriēšanās būtu vajātas.

Līdzīgu aizstāvēšanās deklarāciju izdevis UNRRAs operātīvais šefs DP nozares galvenajā štābā Parizē Kohens, kurš pārzina visu UNRRAs darbu DP aprūpē Vācijā, Itālijā, Austrijā un Vidējos austrumos. Arī viņš vēršas pret minētās Bēgļu aizstāvības komitejas pārmetumiem. UNRRAs darba pašā pēdējā posmā esot radusies vesela apvainojumu kampaņa. Pašās pēdējās nedēļās kampaņa esot sasniegusi visplašākos apmērus. UNRRAs darbiniekiem piedēvējot fantastiskas algas un izteikti apgalvojumi, ka organizācijas darbībā konstatēts 200 miljonu dolaru iztrūkums. Patiesībā šāda iztrūkuma neesot. Tāpat apmelojums esot apgalvojums, ka UNRRA pielaujot neciešamus apstākļus savās nometnēs Vācijas angļu joslā un sedzot melnā tirgus operācijas. Kohens uzsver, ka atbildība par likumīgu kārtību joslā piekrītot militārām iestādēm, bet tās nekā tamlīdzīga UNRRAi neesot ziņojušas.

Pēdējais termiņš, līdz kuram Vācijas amerikāņu joslas visu tautību repatrianti var izmantot piesolīto pārtikas prēmiju, nolikts uz 15. jūniju, pl. 12 naktī. Kas repatriācijai reģistrēsies pēc šī termiņa, prēmiju vairs nesaņemšot. Amerikāņu galvenais štābs Eiropā vēl paskaidro, ka šinī repatriācijas akcijā līdz 1. jūnijam dzimtenē atgriezušies 10.674 poļi, 290 dienvidslavu, 104 latvieši, 79 Padomju Savienības pilsoņi un 9 igauņi.

Francija skarbā veidā noraidījusi padomju notā izteiktos pārmetumus Austrijas DP lietā. Krievu apgalvojumam, ka Austrijas franču joslā vēl esot 12.000 krievu DP, franči atbild, ka šis skaitlis neatbilstot īstenībai: joslā esot tikai 4947 Polijas ukraiņi, 1244 baltieši un 296 krievi. Repatriācijai tātad pakļauti tikai šie 296 krievi, un arī tie nav repatriējami pret viņu gribu. Visas pretkomūnistiskās grupas nometnēs likvidētas jau pagājušā gadā un viņu literatūra konfiscēta. Krievi pieprasījuši ap 20 personu izdošanu, kas esot nodevēji, bet franči paskaidro, ka tās nevienā kara noziedznieku sarakstā neesot atrodamas. Ja krievi vēloties izdarīt franču joslā īpašu nodevēju un kara noziedznieku meklēšanu, tad līdzīgas tiesības būšot jādod arī kādai franču komisijai krievu joslā.

Beigās Francijas ārlietu ministrija izsaka izbrīnu par šāda satura padomju notas saņemšanu, paziņojot tomēr gatavību radīt jauktu komisiju jautājuma sīkākai noskaidrošanai. „New York Herald Tribune" korespondents raksta, ka franču atbildes nota ieturēta tik stingrā formā, ka nezin vai tā būtu tikusi nosūtīta, ja Francijas valdībā vēl būtu komūnisti. Atsevišķā otrā notā padomju vēstniecībai franču ārlietu ministrija pasvītro savas tiesības rekrūtēt darba spēku rietumu joslu DP vidū. Visi Francijā darbā novietotie DP ik brīdi varot atgriezties Padomju Savienībā, ja viņi to vēlētos.

Līdzīgu padomju notu bija saņēmusi arī angļu valdība, kurai arī bija pārmesta padomju DP rekrūtēšana darbiem Anglijā bez Padomju Savienības piekrišanas. Angļu atbildes notā paskaidrots, ka runa ir par agrāko Baltijas republiku, kā arī agrākās Polijas (resp. tagadējās Rietumukrainas) pavalstniekiem, kas pēc angļu uztveres nav padomju pavalstnieki. Ja kāds DP pēc ierašanās Anglijā izteiktu vēlēšanos doties uz Padomju Savienību, viņš to katrā laikā varot darīt.

Kanādā manāma neapmierinātība, ka simtiem tūkstošu angļu vēloties iecelot, bet aizkavēti transporta trūkuma dēļ, kamēr tai pat laikā tomēr varējuši ierasties Kanādā ap 2000 agrāko poļu karavīru un vairāki simti žīdu, kam tur tuvinieki.

NYHT, DM, DENA

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 42 (49) 1947. g. 10. jūnijā

Ar autora vārdu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

PENSS, ŠVAUKSTS UN PIETUKA KRUSTIŅŠ

Kad mūsu tēvu tēvi pag. gadsimtena septiņdesmitajos gados guva tiesības no vācu muižniekiem atpirkt savu zemi, tad viņi to varēja izdarīt vienīgi ar savu darbu un to, ka līdz kauliem izjuta naudas varu un vērtību. Rublis toreiz bija liela nauda, un viņi to desmit reiz apgrozīja pirkstos, kad gribēja kaut ko pirkt — zirgu, govslopu, kādu darba rīku: sīkajām ikdienas un dzīves vajadzībām viņi naudu neizdeva.

Pretstats šai naudas vērtības sajūtai ir mūsu pašreizējās attieksmes pret vācu marku, kas arī tomēr ir nauda: tās nozēlojamās pirktspējas iedragājušas vispār mūsu ieskatu par naudas vērtību. Bet citās zemēs naudai joprojām ir materiālās dzīves atslēgas nozīme.

Angļu naudas sistēmas pamata vienībā mārciņā ir 20 šiliņu, šiliņš 12 pensu. Penss tātad ir divi simti četrdesmitā mārciņas daļa, sīkākā vienība, mums varētu likties — tīrais nieks. Bet ja iedomājamies, ka lielai daļai mūsu tautiešu, kas tagad dodas darbā uz Angliju, izpelņa būs tikai ap 60 šiliņu nedēļā, pie kam par uzturu būs jāmaksā 25 šiliņi nedēļā, tātad apģērba un visām citām vajadzībām atliks tikai ap 35 šiliņu resp. 420 pensu nedēļā, tad penss vairs tik sīks neliksies. Un vēl nozīmīgāks tas kļūs, ja ar to būs jādzīvo. Tāpēc nebrīnīsimies, kad kāds tautietis tagad no Anglijas raksta, ka viņš nevarot atļauties izpildīt solījumus rakstīt v i s i e m saviem paziņām Vācijā, jo katra vēstule prasot 3 pensus pastmarkai. 24 stundu ceļojums pāri Ziemeļjūrai un — nauda pēkšņi liek atkal sevi bargi sajust. Nauda atkal kļuvusi vara, visīkākā tās vienība atkal ir l i e l a.

Vienīgais ceļš Anglijā vai kur citur, kur trimdinieku gaitas varētu mūs aizvest, mums ir darbs, tas pats, kas vienīgais bija vecajiem tēviem, zemi izpērkot. Bet darbs ir dažāds, un, galvenais, arī atalgojums ir dažāds. Jau pieminētais tautietis no Anglijas un arī citi visi saka vienu un to pašu: pirmais priekšnoteikums kaut kādai izvēlei darba ziņā ir angļu valodas zināšanas, kaut minimālas. To pašu apliecina uz Amerikas Savienotām Valstīm aizbraukušie, angļu valodas zināšanai pat pieškirdami lielāku nozīmi kā praktiskām arodu zināšanām. Vislabāk, protams, būs nodrošinājušies tie, kas apbruņoti ir ar arodu, ir valodu zināšanām. Lieki atkārtot, ka šis mums noderēs arī dzimtenē.

Brāļu Kaudzīšu Mērnieku laiki, Švauksts un Pietuka Krustiņš arī attiecas uz mūsu tautas dzīvi jau pieminētajos septiņdesmitajos gados. Īstenībā Švauksts slātaviešu vidū ir cilvēks ar vistālāku skatu saimnieciskā laukā — viņš sapņo par preču noliktavām pilsētā, par vasarnīcām un visur tēlo kungu. Viņam ir izskatā smalka papirosu kārba, bet tajā nav tikai tādas sīkas lietas kā papirosu. Švauksts dzīvo tukšu, uzpūtīgu iedomu pasaulē — tausend so oder so. Viņš dzīvo saimniecisko i e d o m u m ā k o ņ o s un kļūst par plātīšanās un ākstības atbaidīgu piemēru.

Viņa „dvīnis" garīgās dzīves joslā ir Pietuka Krustiņš, kas cenšas „apkampt visu firmamentu". Ceturtdien viņš saka runu, dēļu zāģēšanu atklājot, par tematu „Kad maize būs, atd zāģi raus", kaut gan zāģeri mēdzot teikt: „Kad zāģi raus, tad maize būs"; tās pašas dienas vakarā Pietuks ar divi runām piedalās kartupeļu svētkos, piektdien muižas kalējam iesvēta jaunas plēšas, pusdienā nodzied „augstas laimes" pirmiem izvestiem bezdelīdzēniem, bet vakarā ar „humoristīgiem tostiem" ir pie cūku svilināšanas. Sestdien savā veidā viņš piedalās dzelzceļa līnijas projektā cauri Vidzemei, pamatakmens likšanābiedrības namam utt., utt. Tā viņš i z š ķ i e ž savu enerģiju un vienīgo cilvēka spēkiem neatkarojamo reālitāti — laiku.

No mūsu iedomājamās nākotnes perspektīvas raugoties, nekad vēl Švauksta un Pietuka Krustiņa garā nav tik ļoti izniekots laiks kā tagad.

Tie tautieši, kas šobrīd Anglijā, ASV un Zviedrijā jau ir nostājušies valgu vaigā ar reālās dzīves īstenību, kam tā jāuzveic ar roku darbu, nesaka tausend so oder so. Daudzi viņi tagad n o ž ē l o, ka nometņu laiku Vācijā nav izmantojuši lietderīgāk. Vai viņu vārdi aizskanēs garām mūsu ausīm? Ja tas tā notiks, tad zaudētāji nebūs viņi. Lai cik lielmanīgs ir Švauksts, bet dzīve tomēr ir par viņu stiprāka. Kad viņš grib braukt uz savu „vasaras muižiņu", tad bez naudas pasta zirgus vis neviens nedod. Arī Pietuka Krustiņš viņam nevar palīdzēt.

Kā būs ar mūsu „braucienu". Ar mūsu ieešanu īstā dzīvē, pēc kuras tā ilgojamies? Pasta zirgus, zināms, mums neviens nepiedāvās, bet vai mēs pratīsim ceļu paprasīt? K. Rs.

Visu vēlēšanās - drīzāk tikt darbā

LATVIJAS KORESPONDENTA VĒSTULE NO IZVIETOŠANAS NOMETNES FULSETONA

Ceļā uz Angliju Kukshafenā ierados 11. maijā un uz kuģa — 7400 t lielā „Empire Halberd" tiku tās pašas dienas vakarā. Manā telpā bija trīsstāvu gultas, un tur varēja novietoties 290 personu. Uzturs ļoti labs. Hullā piebraucām 13. maija naktī un krastā tikām no rīta. No kravas telpām izkrāva mūsu bagāžu, un dažus saiņus pārbaudīja muitas ierēdņi, tapat tas bija ar mūsu rokas bagāžu. Uz laukuma ostā jau gaidīja divstāvu autobusi, un ar tiem devāmies tālāk uz transitnometni.

Transitnometnes ēdamzālē mūs apsveica nometnes direktors (anglis) un pēc tam ierādīja mītnes — pa 20 personām vienā telpā. Pusdienās ejot, katrs saņēmām dvieli, nazi, karoti un dakšiņu un 15 šiliņu naudas — angļu tautas dāvanu. Pēcpusdienā paziņoja, ka mūsu grupu novietos Fulsetonas izvietošanas nometnē. Ceļā devāmies jau 14. maijā un pēc 1½ stundām bijām galā.

Šis nu ir pēdējais etaps uz izvietošanu darbā, un te būs jāpaliek 2—3 nedēļas, tik ilgi, līdz sagādās darbu. Līdz šim šādās nometnes Anglijā iekārtotas jau 6 vietās, un tās neko daudz neatšķiras viena no otras. Tās ir galvenokārt bij. karavīru nometnes nomaļās vietās. Fulsetona (Full Sutton) atrodas Jorkas grafistē un ir bijusi karalisko gaisa spēku nometne (aizņem apm. 4 kv. km) ziemeļos no Hullas. Tuvākā pilsēta Jorka ir 18 km. Apvidus skaists — kalnāji un ielejas. Visas nometnes celtnes un dzīvojamās telpas (patiesībā guļamās telpas — dormitory) ir no viļņota skārda. Vienā telpā (barakā) mitinās 12 personu, un tajā atrodas vienīgi gultas. Sievietes dzīvo atsevišķi. Ciemoties pie viņām telpās nav brīv. Ēdamzāles, virtuve, mazgātavas, atpūtas un sarīkojumu telpas ir atsevišķas celtnes, tāpat biroji, noliktavas uc. Visa nometne sadalās apakšnometnēs. Ēkas izvietotas starp zāļu laukumiem. Viscaur nometne ir viens liels, skaists sulīgas zāles laukums, pa kuru stiepjas cementēti ceļi, kas savieno mītnes un celtnes.

Dzīvošana skārda barakās ne visai patīkama. Kad spīd saule, telpa sakarst, bet naktīs temperatūra nokrīt pat līdz plus 7° C. Katrā apakšnometnē ir kopējā mazgātava ar siltu un aukstu ūdeni, bet par visu nometni liela pirts ar siltām un aukstām dušām. Ēdienu izsniedz 4 reizes dienā: brokastis 7.15, pusdienas 12, launagu 4.15 un vakariņas 8 — kad jāmēro ceļš uz ēdamzāli (apm. 1 km turp un atpakaļ). Visās ēdienu reizēs 3 ēdieni (izņemot vakariņas, kad tikai šķēle apziestas baltmaizes) ēdiens labs, garšīgs un lielā dažādībā. Tikai mūsu novājējušiem ķermeņiem porcijas, šķiet, drusku par mazām, visvairāk tas sakāms par maizi. Pēc maizes bijām sākuši iet uz Jorku, bet tas radīja atbalsi, un nometnes vadība aizrādīja, lai to nedarām.

Atbraucējus līdz novietošanai darbā pielīdzina bezdarbniekiem Anglijā, un tie saņem bezdarbnieku pabalstu 30 šiliņu nedēļā, no kuriem par uzturu un mītni nometnē ietur 25 šil., bet mums ik nedēļas izmaksā 5 šil. kabatas naudai. Visas racionētās devas (Ration book) ietur nometne, mēs saņemam tikai šokolādes kartītes (Personal points), pret kurām var dabūt 1 mārc. saldumu 4 nedēļām, un apģērbu grāmatiņu (Clothing book) ar 38 kuponiem. Varam dabūt pirkt arī ziepes.

Uz Vāciju pārtikas sainīšos atļauts sūtīt vienīgi racionētus pārtikas produktus (ziepes un šokolādi ieskaitot). Sainīša svars nedrīkst pārsniegt 7 mārc. un katrs produkts ne vairāk par 2 mārc. Mēnesī vienai personai (uz vienu adresi) atļauts sūtīt vienu sainīti. Sūtīšanai nepieciešama Pārtikas valdes (Food office) atļauja. Bez tam atļauts sūtīt dāvānu saiņus (līdz 11 mārc.), kuru saturā var būt drēbes utt. Tādus saiņus var sūtīt vienu nedēļā.

Cik izdevies noskaidrot, līdz šim visi mūsu transporti, izņemot pirmās, Londonas, nometnes administrātīvo personālu, ir sūtīt uz Hullu. No turienes jau izvietotas pa izvietošanas nometnēm ap 4000 personas un proti: Londonā — Haus Crecent Hostel, Labenhemā — Market Harboroua, Salopā — Market Dreitonā, Malnvernā pie Vorkesteras un Fulsetonā pie Jorkas. Jāatzīst, ka dzīve šajās izvietošanas nometnēs ir vienmuļa, un visu lielākā vēlēšanās ir — drīzāk tikt tieši darbā.

Pirmie svētki, kas mūs, atbraucējus, še apsveica, bija Vasaras svētki. Tos nometnē ievadījām svētku sestdienas vakarā ar raibiem priekšnesumiem. Nometnē pašreiz mitinās vairāk kā 1000 atbraucēju: latvieši, igauņi un ukraiņi. Ar tautas dejām piedalījās latvieši — Grēvenes tautas deju ansamblis un lietuvieši ar savām dejām. Lietuvieši programmu kuplināja arī ar dziesmām. Pirmos svētkos bija katoļu un luterāņu dievkalpojumi. Luterāņu dievkalpojumu vadīja māc. P. Namgauds un K. Lāčkāja, un tas notika vienā no nometnes zālēm, kur bija improvizēts zaļumiem vīts altāris. Katoļu dievkalpojumu vadīja angļu mācītājs.

Fulsetonā, maija beigās.

M. Kalve

Nometņu dzīve

Rīgas nometnes iemītnieki Lībekā jūnija sākumā izvietoti pārējās Lībekas nometnēs. Domā, ka Rīgas nometnē turpmāk novietos tos DP, kas pieteikušies mežu darbiem Kanādā.

Latviešu kapu vietu apkopšanai Lībekas „Vorwerker" kapsētā nodibināta komiteja, par kuras priekšsēdi izraudzīts A. Līdums. Komitejā darbosies arī organizāciju pārstāvji, un tā paredz iegūt no vāciešiem atsevišķu zemes gabalu, kur varētu vienkopus guldīt visus mirušos tautiešus.

Latvijas ev.-lut. baznīcas virsvalde paskaidro, ka latviešu ev. lut. baznīcas locekļu reģistrācija notikusi pēc World Council of Churches Ženevā aizrādījuma. Reģistrācija notikusi arī pašu draudzes locekļu interesēs.

Latviešu nometnes „Cerība" A un B no Holcenes, nometne „Holzen 5", daļa Bodenverderas un latvieši no Pipingas nometnes pārvietoti uz bij. poļu nometni Bevernā, 5 km no Holcmindenes. Šeit pašreiz ap 800 personu, no kuŗām jau pāri par 300 strādā NGTC meža darbos. Par nometnes vadītāju iecelts bij. „Cerība" A vadītājs M. Veldre. Nometnes pasta adrese: Latvian Camp „Cerība" Bevern, Krs. Holzminden (20b).

Kā būs ar mūsu „braucienu". Ar mūsu ieešanu īstā dzīvē, pēc kuras tā ilgojamies? Pasta zirgus, zināms, mums neviens nepiedāvās, bet vai mēs pratīsim ceļu paprasīt? K. Rs.

Traģisks brauciens

AUTO NELAIMĒ PIE RĒGENSBURGAS NONĀVĒTI 3 UN SMAGI IEVAINOTI 16 OLDENBURGAS LATVIEŠI

Jūnija pirmajās dienās Oldenburgas latviešu šachisti sāka sacīkšu turneju Dienvidvācijā. Oldenburgiešu spēcīgā vienība (E. Šneiders, V. Zemītis, A. Liepnieks, A. Dārtavs, I. Konovaļenko, E. Maršāns, P. Dubavs, un B. Bērziņš) pirmajā spēlē uzvarēja Fuldas latviešu YMCAs izlasi 5,5—2,5. 1. jūn. ziemeļu viesi spēlēja ar amerikāņu joslas meistarvienību Fišbachas YMCAs šachistiem. Arī šoreiz oldenburgieši guva 4,5—3,5 uzvaru. Pie pirmā galdiņa meistars L. Endzelīns (F.) pieveica E. Šneideru (O.).

Tās pašas dienas vakarā Oldenburgas šachistus gaidīja ierodamies Rēgensburgā. Tur ar viesiem vēlējās sacensties ļoti spēcīga vienība, tās vidū arī amerikāņu joslas jaunais meistars E. Zemgalis. Stundas ritēja, taču tālie ciemiņi neieradās. Pēc pl. 20 Rēgensburgas DP nometnē pienāca vēsts, ka 18 km no Rēgensburgas angļu joslas šachisti, no Nirnbergas braucot autobusā, cietuši smagu nelaimi. Oldenburgiešu grupā bija 22 cilvēki — šachisti un daži ekskursanti. 3 tautietes palika Nirnbergā, kur apciemoja paziņas. Negadījuma mirklī autobusā atradās 19 braucēju. Katastrofā uz vietas nogalināts šachists Bernchards Bērziņš. Pārējos cietušos izvietoja Rēgensburgas slimnīcās, pie kam bija maz izredžu glābt dažu smagi ievainoto tautiešu dzīvības. Drīz mira rīdziniece Bērziņa un rūpnieks Smiltēns. Pēc pirmās palīdzības saņemšanas slimnīcu varēja atstāt tikai 4 cilvēki, to vidū Oldenburgas šachistu vadītājs A. Liepnieks. Arī viņi bija ar smagiem ārējiem ievainojumiem. Cietušo tautiešu apzināšanu uzņēmies Rēgensburgas nometnes komandanta palīgs N. Liepiņš un Dr. V. Egle, abi šachisti.

Pēc traģiskā notikuma Oldenburgas šachisti savu turneju Dienvidvācijā pārtraukuši.

Indr. Kalniņš

Uzaicinājums

Sakarā ar nodomu apzināt un apkopt bij. latviešu karavīru kapus Vācijā, archibīskaps Dr. T. Grīnbergs aicina mācītājus un draudzes 14./15. jūnijā piemiņas dievkalpojumos kollektēt šim cēlajam mērķim. Kollektes iesūtāmas Ev. lut. baznīcas virsvaldei, archibīskapa sekretāram māc. E. Rozītim.

Vasaras nometnes jaunatnei

Latviešu YMCAs un YWCAs nodaļu jaunatnes audzinātāju otrā sanāksmē Darmštatē piedalījās 27 pārstāvji no dažādām nometnēm. Par zēnu klubiem un jaunatnes sabiedrisko audzināšanu Amerikā referēja A. Kacens un J. Ozols, bet nodaļu pārstāvji ziņoja par apstākļiem un iespējamībām nometnēs. Atzina, ka pie YMCAs un YWCAs nodaļām veicināma jaunatnes pulciņu dibināšanās. Pulciņos jauniešiem dodami padomi, bet visa rīcība atstājama pašu jauniešu rokās. Nometņu vadītāju kursus Degerlochā absolvējušas 160 personas, to skaitā 36 latvieši. Drīzumā sāksies arī vadītāju palīgu — telšu vecāko apmācības. Jūnija otrā pusē atvērs pirmās nometnes. Paredzēts ierīkot 20—30 nometnes. Katrai tām būs vajadzīgi 20 telšu vecākie, no kuriem sekmīgākie varēs darboties visu vasaru, saņemot atlīdzību un strādājošo papildu devas. Visām latviešu nometnēm, arī tām, kur YMCA/YWCA nodaļu nav, steidzami jāizrauga piemēroti kandidāti un jāpieteic YMCA/YWCA pārstāvim. Tāpat jāveic priekšdarbi bērnu nometņu grupu sagatavošanai. Nometnēs galvenā vērība veltāma bērnu atpūtai un veselības uzlabošanai.

Jaunatnes audzināšanas darbā YMCA/YWCA nodaļām jāsadarbojas ar skautu un gaidu organizācijām un nometņu administrāciju, pie kam YMCA/YWCA darbinieki uzskatāmi par strādājošiem, kā to paredzējis arī UNRRAs amerikāņu joslas direktors. Darbā jāievēro skolu intereses. Nesekmīgie jaunieši nav pielaižami organizāciju nodarbībās, līdz kamēr to sekmes nav uzlabojušās. Sekmīgāko skolēnu apdāvināšanai skolām nododamas grāmatas. Iekārtojamas bibliotēkas un lasāmgaldi — atsevišķi vai kopīgi ar skolām. Sanāksme arī atzina, ka bērnu vājās veselības dēļ tiem nepieciešama lielāka atpūta un labāks uzturs. Vasaras brīvlaiks pagarināms. Jālūdz UNRRA un armijas iestādes, lai bērni no 10—18 gadiem saņemtu papildus uzturu skolu kopgaldu vai citādā veidā.

Sports un fiziskā audzināšana jāveicina kā veselības un fizisko spēju kopšanas līdzeklis, izslēdzot pārmērības. Slimie un vārgie jaunieši nav pielaižami sporta nodarbībās, bet tikai grupu un atpūtas nodarbībās, kā arī ekskursijās. Jaunatnes audzināšanas jautājumu saskaņošanai izvēlēja pastāvīgu komisiju, kuŗā ielet: I. Avena (Neuburga), K. Freimanis (Augsburga), E. Reinberga (Fulda), J. Baumanis (Darmštate) un J. Riņģis (Vircburga).

Sanāksme noritēja lietiskā un sirsnīgā garā, par ko sevišķa pateicība Darmštates YMCA/YWCA nodaļai un nometnes administrācijai.

J. Ozols

Baltiešu sarīkojums Londonā

VĒSTULE LATVIJAI PAR BALTIEŠU SARĪKOJUMU ANGLIJAS GALVASPILSĒTĀ

17. maija vakara. Vestminsteras katedrāles zāle san un dūc. Kā bites tur salidojušas baltiešu tautu meitas un puiši tautas tērpos. Skan saktas, lāsmo dzintars. Ierodas goda viesi no angļu parlamenta un garīdznieku aprindām, ārsti un medicīniskais personāls no slimnīcām, kur nodarbinātas baltietes. Skatuve dekorēta triju tautu karogiem. Šī ir pirmā Londonā nodarbināto baltiešu parāde. Tīkami rokās ieslīd gaumīgi darinātās programmu lapas, kuŗas rotā trīs tautu meitas deju solī un apakšējā malā Baltijas valstu ģerboņi ģeografiskā sagrupējumā ar Latvijas ģerboni vidū.

Vakaru atklāj Latviešu biedrības priekšnieks Lielbritanijā arch. K. Valdmanis, apsveikdams angļu parlamenta un augstākās garīdzniecības pārstāvjus, igauņu un lietuvju pilnvarotos ministrus un mūsu sūtni K. Zariņu. Īsos vārdos V. raksturo sarīkojumu, kuŗa programmas izpildītāji visi strādā fizisku darbu, galvenā kārtā slimnīcās. Viņš arī saka, ka baltieši ar cerībām raugās uz Lielbritanijas un ASV palīdzību.

Vakara priekšnesumus ievada lietuvju dziedātājs A. Namajuška, kam seko igauņu tautas dejas, kas izpelnās nedalītu piekrišanu. No mūsu puses pirmos aplausus saņem soliste L. Maršalka ar J. Mediņa dziesmām Atmiņas un Mīlestība. Baleta soliste A. Jansone izpelnās publikas atsaucību ar Dvoržaka Humoresku. Seko dziedātāja A. Baltzara, kuŗai jādzied arī piedevas. T. Sukusenas atskaņo Lemba klavieru koncertu, un tad dzied O. Skudra Saulīt' vēlu vakarā un Ai, zaļā līdaciņa. Liela piekrišana igauņu tautas dejām un mūsu tautu meitu nodejotajam Ačkupam un Sudmaliņām. Vakara programmas beigās dzied lietuviešu jaukts koris.

Programma izskanējusi. Vēl kavējamies tautisko izstrādājumu skatē un pēc tās negribas nemaz projām braukt. Vēl acīs mirdz spožā gaisma, dvēselē skan mūsu dziesma, galva ceļas augstāk, un uz brīdi aizmirstam sūro, neierasto darbu.

Svētdienas pēcpusdienā ekskursija pa Londonu un tās apkārtni, pēc kuŗas pulcējamies poļu kluba telpās. Ierodas arī sūtnis K. Zariņš ar ģimeni un mūsu kaimiņu tautu pārstāvji. Ko nozīmē šāda sanāksme svešumā, to še izjūtam daudz dziļāk nekā Vācijā. Atkal it kā vieglāka kļūst pelēkā ikdienas nasta. Klubā sūtnis atjautīgā uzrunā pakavējas pie notikušā sarīkojuma, tā nozīmes un mērķa, aicina turēties visiem kopā un pastāsta priecīgo vēsti, ka angļu parlamentā pieņemts atzinums ielaist no Vācijas un Austrijas 200.000 bēgļu. Vēl runā biedrības priekšnieks K. Valdmanis, cerību pilniem vārdiem sveicina mūsu kaimiņu pārstāvji, un tad vakarā raibā virknē savijas dejās un dziesmās.

Otrā dienā mūs visus atkal gaida dienas darbs. Bet mēs atgriežamies tajā ar ciešu apņēmību izturēt. Šo skaudri dzelžaino vārdu mēs pazīstam jau vairākus gadus. Kad kādreiz darbā sāk pagurt rokas, tad tomēr gara rosme palīdz mums pastāvēt, cīnīties un izturēt. Cauri miglai aust rīta.

Mūsu pirmais sarīkojums ir izdevies, un, šķiet, esam sevi parādījuši no labās puses. Satiksimies atkal Jāņu dienā, kad rādīsim mūsu tautas paražas, savu vienoto stāju.

Ģimenes dienas gadījumā mazajā zviedru baznīcā Londonā notika latviešu dievkalpojums, ko vadīja māc. R. Slokenbergs. Dievkalpojumā apmeklētāju vidū bija šejienes slimnīcu darbos nodarbinātās tautietes un mūsu jūrnieku pulciņš, kuŗu kuģis uz dažām dienām piestājis Temzas krastiem. Pēc dievkalpojuma baznīcas zālē notika draudzes vakars un bazārs. Atmiņā nāca līdzīgi vakari dzimtenē — Rīgā un uz laukiem. Soreiz esam visi fiziskā darbā iesaistījušies, tomēr esam atlicinājuši laiku iestudēt tautas dejas un dziesmas, ar ko iepriecināt citus. Mūsu vidū ir arī sūtnis K. Zariņš ar sūtniecības darbiniekiem un, kad vakars beidzies, ir tā, it kā uz brīdi būtu bijuši dzimtenē savējo vidū. — Satiksimies atkal 31. augustā, kad paredzēta jauniešu iesvēte.

Londonā, maijā. A. Z.

Latvietes dodas darbā uz Holandi

Vakar no Eslingenas uz Amsterdamu aizbrauca 12 latvietes, kas Holandē lielajā karalienes Vilhelmīnes slimnīcā mācīsies par žēlsirdīgām māsām. Pirmā braucienā eslingenietēm vēl pievienosies 2 lietuvietes no Nirnbergas, 1 igauniete no Geislingenas un 15 baltietes no Hanavas. Visas no Eslingenas aizbraukušās tautietes nodomājušas Holandē palikt 3 gadus, lai beigtu mūsu skolu un saņemtu diplomus. Emigrācijas gadījumā aizbraucējām būs tiesība mācības pārtraukt un atgriezties pie piederīgiem.

Holandes valdības pārstāvji, kas pirms dažām nedēļām bija ieradušies Vācijā, paskaidrojuši, ka pirmajam transportam nākotnē sekos vēl citi, un ka Holandes sabiedriskās organizācijas lūgušas valdību slimnieku kopēju darbam un apmācībai iesaistīt 5000 baltietes.

H. M.

Zuikas vīru koris uz Angliju

Pēc dziesmu svētkiem Eslingenā Zuikas vīru koris devās gājienā koncerta turnejā pa amerikāņu joslu. Pagājušā nedēļā koris saņēma no Lībekas telegrammu steidzīgi atgriezties, lai nokārtotu izbraukšanu uz Angliju. Anglijas darba ministrijas pārstāvji apsolījuši izkārtot korim kopīgu pārcelšanos darbā, garantējot apmešanos vienā vietā.

Zigfrīds Kalve

Cīņa par stāstni

LAIKUS DZIJUMS.

...ņa romānu un vairāku stāstu ...ē autors Dziļums trimdā pub... ...ā savu noveļu krājumiņu (Pel... ...ē) sacerētu dzīvnieku pasa... ...ā (Latvanis velns (1946.).

...ēmeta darbos vēl svārstīgs, Dzi... ...ā agrāk skaidri rāda ista stāst... ...ā Dziļuma savu noveļu veido... ...ā tiek sperdaža no noskaņas, to ...ā tēlu inog no raksturiem un si... ...ā Dziļuma priekšrocība tā, ...ā Dziļ nenoklapjas pārāk daudzpu... ...ā latviskās tradicijās, viņš ne... ...ā aprakstupo un neatdarina, bet ...ā ar latvisku un neatdarina, bet ...ā cauri un dzirdēts, nevis izdo... ...ā to konstruēts. Gan īstenības ...ā to viņš pazīst, nav nekāds ...ā - tas aptver samērā šaura ...ā novada lauku dzīvi — bet ...ā robežas Dz. jūtas diezgan ...ā ļk neizver no šīs lauku dzī... ...ā spilgtākās, tīkamākās ...ā bet mēģina ieskatīties ...ā vecuma traģikā. Vi... ...ā rādīta tieksme uz naturā... ...ā asi ielūkoties taisni cil... ...ā atšķiras ēnas pusēs, viņš tos ...ā rāda tumšu kaislību gum... ...ā - skaudībā, nenosliecībā, ...ā Viņš nesabojā savu ...ā ar morālizēšanu vai pār... ...ā (tās ir apslēpta morā... ...ā — piem., A. Upītim). Un ...ā ir jau atklājies kaut kas no ...ā naturālisma burvības — kad ...ā tā, ka dzīvības kāre, nežēlī... ...ā tirā un nevainīga liek jau... ...ā sanīt veco, stiprajam vārgo. ...ā dzīvības uzvara, dzīvības pašsa... ...ā ir naturālistiskajā skatīju... ...ā dziļā jēga.

...ēminētās īpašības mēs gan te ...ā kā metallu no Dziļuma ...ā rūdas, ar to būdami mazliet ...ā labvēligi pret autoru, jo rū... ...ā viņam ļoti daudz. Viņš, ...ā vairāk neapzinīgi izmanto at... ...ā vērojumus nekā tos ...ā izvērtē. Viņa vājākā puse ...ā ir mērķtiecīga veidojuma ...ā un nevelksmes izteiksmē. ...ā ļoti jāpadomā par vides ...ā tēlošanu. Pagaidām ...ā ar gariem, dzīviem, patiesi in... ...ā dialogiem Dziļumam ...ā izdēvēt, publicistiskas dabas ...ā sakļaujas: „. . . Spožā die... ...ā jau slīd aiz ko... ...ā". . . (7. lpp.), . . . „Tas ...ā Dūmiņu Jancis, kam ...ā zilās acis un krūtīs ...ā laba sirds." (27.) „Abu ...ā izdauka līdz ar ...ā krāšņa, kā ...ā, audzeligas nakts pēkšņi ...ā smaržīgu ceriņziedu kupena" ...ā „Šai skaistajā rītā, kad de... ...ā vieru ciruļi un ziedu smarža ...ā zemes dāvana saulei" ...ā Tāda veida metaforikai un ...ā (recenzenta pasvītrojumi) arī tad, ja tās nebūtu tik ...ā, nevar būt vietas īsta epi...

...ā

...ā Dziļuma pasaka ir viens no ve...ā stāstniecības paveidiem, iz...ā tautu folklorā, ar ...ā fabulu un simboliskām ...ā pārnests, līdz mūsu die... ...ā izkārdīgi izmantots pēcrene... ...ā un klasiskā literātūrā, šis ...ā paveids pēc tam aiz... ...ā un atzīstams par mūsdienu ...ā grūti atdzīvināmu. Labā... ...ā dziļuma pasakas paraugi, kas ...ā lasījumi par mērauklām, ir mū... ...ā tautas pasakas. (Kā dainas ...ā par lirikas galējo mēr... ...ā tā tautas pasaka, teika, no... ...ā nekdots ir tīrāko epikas tipu ...ā mērauklu glabātāji, kādi doti ...ā, romānistam, novelis... ...ā Tautas dziļnieku pasaka pa... ...ā tai vienu veidu: dziļnieki ir ...ā personifikācijas, rūpīgi no... ...ā dziļnieku īpašības atklāj ...ā raksturus un no šiem rak... ...ā izaugušas sadzīves situ... ...ā Jaunākā laika dziļnieku pa... ...ā (alegorija) radījusi arī jaunu ...ā tipu —: dziļnieki jā... ...ā cilvēku sabiedrības savil... ...ā lielās idejiskās kustības (pa... ...ā Piemēram Uz saulaino tālī). ...ā veida vērtība apšaubāma; tā ...ā, kā visām allegorijām, ...ā tulkojuma ...ā Abus veidus apvienot pa... ...ā nedzīvodas.

...ā Dziļumam bijusi zināma tiek... ...ā mulgot savā pasakā dažu mūs... ...ā vēsturisko notikumu allegoriju ...ā rāda virsrakstā minētā krāsa). ...ā zināms, nav izdevies, bet pa... ...ā patur savu vērtību kā parastās ...ā rakstura personifikācijas pa...

...ā latviešu dziļnieku pasakai ...ā derējis arī kāds cits folklo... ...ā veidojuma — t. s. dziļnieku va... ...ā dziesmu un sakāmvārdu veidā ...ā otonomapoetiskie valodas ...ā mulgot un viņš tos rūpīgi iestrā... ...ā savā darbā. Bet visvairāk au... ...ā palīdzējusi lieliskā Latvijas ...ā meža zvēru un putnu pazīšana. ...ā piemīnējām dabas aprakstu ...ā Dziļuma iepriekšējā dar-

bā. Ja nu pārb... stu vietas Sark... dās, nav daudz... un īpatnējāk v... te autors neizv... dību personifik... mā tas attaisno... saulei jābūt kā... — dzīvai — u... jābūt apdvēselē... zināms iebildu... pasaka nekad n... kosmisko parā... atstādama to ... tautasdziesmai... nav jāsver. P... pār palicis foll... bežās, ja arī t... tasdziesmu uzt... kausējis. Ja ... pārmodernus ... jumus, tad Dz... robežas pārkāp... sakai patiesu ... Mūsdienu m... nebūtu pieņem...

Valdis Mež...

Ne... Kā... To... Kā...

Be... To... Ka... Be...

La... Ca... Ur...

Ko... Ti... Pa...

Fra...

Nesen bija... pēdējo simts... lasi Minchene... darbi vēl šod...

Vispirms b... par tik, par ... franču māksl... sainajām rep... cēšanas techn... ganti melo. ... zaudē savu ... tonos. Gogēn... nevājinātu k... dēļ viņa gl... burvība skat... mas bagātaj... ikreiz. Visur... nu var salīd... tulkošanu sv... bu var nākt ...

Šais pat t... Rubensa liel... un miesās ... (Riesenschirk... ja), kas krās... prieku. Un ... mēros daudz... sās dabas u... jot princip... teica to pašu... asociācijām. ... ču pūristam... „svarīgs atra... pēdējos simt... su - labākaji... franču māks... skaidrību u... jo gaiši apli...

Kas...

Amerikāņu... un mākslas ... kārtējās rak... jas, katru ... rakstniekiem... māksliniekie... tiem.

Katoļu fi... gatavo film... pirmo reizi ... lasot aicinā... sešās valod... franciski, v... tugaliski.

Pie daud... pastāv skat... Šo „studentu... burgā bija ... 22 šādas au... no visām čet...

Zāra Lean... istabu nevie... hagenas vie... dīta kā nev... Vāciju 1943... riju. Sava... nostājas dē... stēja uzstāt... filmā. Drīz... kādas filma...

Berlīnes ... izsvilpusi ... filmu „Tici... sliktā insce...

Vitauts Kalve

Ciņa par stāstniecību

ALFREDS DZIĻUMS.

Divu romānu un vairāku stāstu autors Alfreds Dziļums trimdā publicējis mazu noveļu krājumiņu (Pelni, 1946.) un plašāka stāsta apmēros (73 lapp.) sacerētu dzīvnieku pasaku Sarkanais velns (1946.).

Pirmajos darbos vēl svārstīgs, Dziļums tagad skaidri rāda īsta stāstnieka dotības: savu noveļu veidošanā viņš nevadās no noskaņas, to darbība izaug no raksturiem un situācijām. Dziļuma priekšrocība tā, ka viņš nesakņojas pārāk daudzpusīgās literāriskās tradicijās, viņš neko nepārskaņo un neatdarina, bet smeļ no īstenības. Tas, ko viņš tēlo, ir redzēts un dzirdēts, nevis izdomāts un konstruēts. Gan īstenības lauks, ko viņš pazīst, nav nekāds plašais — tas aptver samērā šaura Zemgales novada lauku dzīvi — bet šī loka robežās Dz. jūtas diezgan brīvi. Dz. neiztveŗ no šīs lauku dzīves vieglākās, spilgtākās, tīkamākās situācijas, bet mēģina ieskatīties grūti tēlojamā vecuma traģikā. Viņam ir redzama tieksme uz naturālismu, dziņa asi ielūkoties taisni cilvēku sadzīves ēnas pusēs, viņš tos vissulīgāk rāda tumšu kaislību gumdžus — skaudībā, nenoslieclībā, mantrausībā. Viņš nesabojā savu skatījumu ar morālizēšanu vai pārspīlējumiem (kas ir apslēpta morālizēšana — piem., A. Upītim). Un viņam ir jau atklājies kaut kas no patiesas naturālisma burvības — kad viņš rāda, ka dzīvības kāre, nežēlīga, bet tīrā un nevainīga liek jaunajam samīt veco, stiprajam vārgo. Šīs dzīvības uzvara, dzīvības pašmērķība ir naturālistiskajā skatījumā slēptā dziļākā jēga.

Pieminētās īpašības mēs gan te izskaldījām kā metallu no Dziļuma darbu rūdas, ar to būdami mazliet netaisni labvēlīgi pret autoru, jo rūdas vēl viņam ļoti daudz. Viņš, šķiet, vairāk neapzinīgi izmanto atmiņā uzkrātos vērojumus nekā tos apzinīgi izvērtē. Viņa vājākā puse joprojām ir mērķtiecīga veidojuma trūkums un neveiksmes izteiksmē. Viņam vēl ļoti jāpadomā par vides mērķtiecīgu tēlošanu. Pagaidām starp spraigiem, dzīviem, patiesi individuālizētiem dialogiem Dziļumam gadās iebīdīt publicistiskas dabas aprakstu seklības: „. . . Spožā dienas valdniece jau slīd aiz koku galiem“ . . . (7. lpp.), . . . „Tas bija kautrīgais Dūmiņu Jancis, kam skaisti mirdzeja zilās acis un krūtīs pukstēja laba sirds.“ (27.) „Abu mīlestība izplauka līdz ar jauno pavasari liela un krāšņa, kā pēc siltas, audzelīgas nakts pēkšņi uzzied smaržīgu ceriņziedu kupena“ (27.) . . . „Šai skaistajā rītā, kad debesīs vītero ciruļi un ziedu smarža kūp kā zemes dāvana saulei“ (21.). Tāda veida metaforikai un personifikācijām (recenzenta pasvītrojumi!) arī tad, ja tās nebūtu tik nodilušas, nevar būt vietas īsta epika izteiksmē.

•

Dzīvnieku pasaka ir viens no vecākiem stāstniecības paveidiem, izkopts jau visu tautu folklorā, ar dzīvnieku fābulu un simboliskām allegorijām pārnests līdz mūsu dienām. Izšķērdīgi izmantots pēcrenesanses un klasiskā literātūrā, šis stāstniecības paveids pēc tam aizmirsts un atzīstams par mūsdienu cilvēkam grūti atdzīvināmu. Labākie dzīvnieku pasakas paraugi, kas arī lietojami par mērauklām, ir mūsu pašu tautas pasakas. (Kā dainas uzskatāmas par lirikas galējo mērauklu, tā tautas pasaka, teika, nostāsts, anekdots ir tīrāko epikas tipu un mērauklu glabātāji, kādi doti stāstniekam, romānistam, novelistam). Tautas dzīvnieku pasaka pazīst tikai vienu veidu: dzīvnieki ir cilvēku personifikācijas, rūpīgi novērotās dzīvnieku īpašības atklāj cilvēku raksturus un no šiem raksturiem izaugušas sadzīves situācijas. Jaunākā laika dzīvnieku pasaka (alegorija) radījusi arī jaunu paplašinātu tipu —: dzīvniekiem jāsimbolizē cilvēku sabiedrības savilņotājas lielās idejiskās kustības (paraugs: Plūdoņa Uz saulaino tāli). Pēdējā veida vērtība apšaubāma; tā saprašanai, kā visām allegorijām, parasti vajadzīga īpaša tulkojuma atslēga. Abus veidus apvienot parasti neizdodas.

Arī Dziļumam bijusi zināma tieksme sniegt savā pasakā dažu mūsdienu vēsturisko notikumu allegoriju (kā to rāda virsrakstā minētā krāsa). Tas, zināms, nav izdevies, bet pasaka patur savu vērtību kā parastās cilvēku raksturu personifikācijas paraugs.

Blakus latviešu dzīvnieku pasakai autoram derējis arī kāds cits folkloras veidojums — t. s. dzīvnieku valoda: dziesmu un sakāmvārdu veidā darinātie onomapoetiskie valodas veidojumi un viņš tos rūpīgi iestrādājis savā darbā. Bet visvairāk autoram palīdzējusi lieliskā Latvijas sīko meža zvēru un putnu pazīšana.

Mēs pieminējām dabas aprakstu neveiklības Dziļuma iepriekšējā darbā. Ja nu pārbaudām dabas aprakstu vietas Sarkanajā velnā, to, izrādās, nav daudz, tās arī uzmanīgāk un īpatnējāk veidotas, kaut gan arī te autors neizvairās no dabas parādību personifikācijām. Šinī gadījumā tās attaisnojams, jo pasaku pasaulei jābūt kā bērna acīm skatītai — dzīvai — un visām lietām tajā jābūt apdvēseļotām. Stingri ņemot, zināms iebiļdums paliktu, jo tautas pasaka nekad nelieto stādu valsts un kosmisko parādību personificēšanu, atstādama to jo bagātīgi liriskajai tautasdziesmai. Bet tik sīki mums nav jāsveŗ. Pietiek, ka autors vispār palicis folkloras stilistiskās robežās, ja arī tautas pasaku un tautasdziesmu uztveres savdabības sakausējis. Ja atskaitām nedaudzus pārmodernus metaforizēšanas gadījumus, tad Dz. nav folkloras stila robežas pārkāpis un tas dod viņa pasakai patiesu dzīvības spēku.

Mūsdienu mākslinieciskai gaumei nebūtu pieņemama parastā dzīvnieku fābula ar piekarināmo morāli. Arī šajā ziņā Dziļums atgriezies pie folkloras paraugiem, sacerēdams savu pasaku bez morāles, labāk sakot, paslēpdams to tik dziļi, ka tā nav ārēji manāma.

Laba dzīvnieku pasaules un dabas pazīšana padara Dz. stāstījumu skaidru, tvirtu un dzīvu, īstenības bagātu; sarunas ir spraigas un labi individuālizētas. Šo sacerējumu varēs lasīt bērni, ar prieku to lasīs pieaugušie, jo aiz pasakas ietērpa atklājas spēcīgs naturālistiski ievirzīts cilvēka sadzīves ieskatījums, kam netrūkst traģiska dziļuma. Sarkanais velns ir paliekams ieguvums mūsu rakstniecībai.

Varētu likties, ka Dziļuma pasaka būtu jāsalīdzina ar meistara Skalbes pasakām. Tomēr tāds salīdzinājums nav iespējams, jo abu pasakas nav skatāmas vienā plāksnē. Skalbes pasakas gan lieto fantastisku vielu un aizņemas dažus motīvus no tautas pasakām (pie kam no stāstu pasakām, nevis dzīvnieku pasakām, kas ir divi ļoti atšķirīgi tipi), bet citādi tās ir liriski filozofiski tēlojumi, pilnīgi sveši tautas pasaku episkajai būtībai. Dziļuma pasaka turpretī ir noteikti episka un atbilst tautas dzīvnieku pasakai.

Valdis Mežezers

PRIEKS

Neko tā nealkstam, neko tā neiztvīkstam
Kā brīdi brīnišķīgo, apciemo kad prieks,
To savās saules dziesmās slavē dziesminieks,
Kā ziedi gaismai tam mēs visi pretim līkstam.

Bez prieka veldzīgā mēs pagurstam un nīkstam,
To slavē dzīrotājs un klusais vientuļnieks,
Kas dzīves drūzmai jūtas attālu un lieks.
Bet kāpēc priecāties mēs mazus mirkļus drīkstam?

Lai saŭli slavētu un viņas gaismu gūtu,
Caur tumšu naktī tikt uz rītu vajag spēt
Un galā stipriem noiet savu gaitu grūtu;

Ko Dievs ir lēmis priekam īstam izredzēt,
Tiem rūpēs rūdītiem viņš liek un sevī starot,
Par savu prieku ciest un cīnīties un kaŗot.

Franči un mēs — uz audekla

Nesen bija iespēja skatīt turpat pēdējo simts gadu franču gleznu izlasi Minchenē (vācu īpašumā esošie darbi vēl šodien skatāmi turpat).

Vispirms bija patīkama vilšanās par tik, par cik esam guvuši ieskatu franču mākslas pasaulē tikai no krāsainajām reprodukcijām. Reproducēšanas technika, arī vislabākā, neganti melo. Van Gogs reprodukcijās zaudē savu fascinējošo smalkumu toņos. Gogēns uz audekla nav ar tik nevājinātu krāsu kā uz papīra, kādēļ viņa gleznu patumši mistiskā burvība skatē uzplauka tikai gaismas bagātajās dienās, kādu nebija ikreiz. Visumā gleznu reproducēšanu var salīdzināt ar literāru darbu tulkošanu svešā valodā, kas par labu var nākt tikai vājiem autoriem.

Šais pat telpās iepriekš atradās Rubensa liela formāta gaišmatainu un miesās kuplu sieviešu figūras (Riesenschinken, kā vācieši rakstīja), kas krāsās sludināja veselību un prieku. Un tagad ieraudzījām apmēros daudz mazākas ainavas, klusās dabas un portretus, kas, kalpojot principam „mākslas mākslai“ izteica to pašu prieku tikai bez ideju asociācijām. Tiešām, taisnība franču pūristam Ozanfanam — tas ir „svarīgs atradums“ mākslas pasaulē pēdējos simts gados. Un paldies mūsu labākajiem gleznotājiem, kas franču mākslas vērtību pirmavotu skaidrību un ekspresiju ņēmuši (to jo gaiši apliecināja skate!) par izejpunktu mūsu gleznieciskо meklējumu latviskajai valodai.

Bez ietekmējumiem nav veidojusies neviena māksla, arī franču nē. Un pēdējie (turpat arī pirmie!) 50 gadi mūsu mākslas vēsturē rāda, ka ietekmju virziens (Francija un Beļģija) bijis gaužu pareizs, jo latviešu tagadnes glezniecībā nacionālo īpatnību iepretim ligatūrai ir jau daudz. Tā ir atradusi savu valodu, kas, salīdzinot to ar abstrakti dekorātīvo vai izmalcināti rotaļīgo franču tagadnes glezniecību, ir virišķīgāka, bravurīgāka, skaļāka, kontrastaināka, spriegāka, reālāka, cilvēcīgāka. Ar to tā jauki papildina to pasaules krāsu orķestri, ko redzējām Minchenē.

Vienkāršībā sugestējošu monumentālitāti, dažbrīd pat drūmi dramatisku dinamiku, ziemeļnieciski skarbi robustu temperamentu rīdzinieki prata līdzvarot un izlīdzināt ar smalkām krāsu zieda niansēm. Tāds ekspresijas un intīmitātes saspīlējums tēlojamā pārdzīvojumā un formā, nekad nepiemirstot kolorita problēmas, tieši raksturīgs mūsu labāko meistaru darbiem.

Tādēļ arī franči jūsmoja par Jāzepa Grosvalda (1891—1920) „cēlo sirdi un daiļo prātu“ („viņam bija klasiskas smadzenes“, teica A. Ozanfāns par Grosvalda Persijas ainavām), pareģojot tam, dzīvam esot, augstu vietu tagadnes pasaules gleznieciībā. Un visi tie, kas kopa tālāk Grosvalda pareizi iemīto taku nacionālo un mākslinieciskо vērtību radīšanā, šodien var kā līdztiesīgi reprezentēties Eiropā, kuŗas simbols gleznotājiem vēl aizvien ir Parīze.

Tas viss sasniegts īsā laikā, bez garas un slavenas pagātnes tēlojamās mākslās, pateicoties latviešu tautas garam, kas atspoguļojas jau tautas dziesmās un ornamentā, un kas vairāk rada franču nekā krievu (kas bija tik bīstami tuvu!) vai vācu kultūrām.

Bet ja tomēr mūsdienu pasaules glezniecības parādi šodien neparstāv neviens rīdzinieks (bez frančiem pašiem Parīzes tagadnes mākslā situējušies spāņi, grieķi, itaļi, žīdi uc.), tad šoreiz mazāk vainojama Parīzes mākslas tirgotāju izvēle (cik latviešu gleznotāju tagad dzīvo Parīzē?!), kas ar savu visspēcīgo reklāmu padaru slavenu bieži vien apšaubāmu „ģeniju“ (ko rādīja arī šīs skates atsevišķas vietas!), bet īstais iemesls šoreiz būs gan latviešu gleznotāju savrūpā dzīvē „kaut kur“ pie Baltijas jūras, kur nebija ne īstas gribas, ne vieglu iespēju reproducēt mūsu kultūras īpatnējās vērtības pasaules mērogā. Varbūt tieši Pārvietoto Mākslinieku liktenis daļēji tuvinās mūsu mākslu lielajām rietumu kultūras valstīm. Un šai sakarībā jāatceras jau citētā francūža Ozanfāna vārdi: „Un lūk, Jāzeps Grosvalds mums māksliniekiem ir galvenais iemesls, kālab mūsu sirdis ciena Latviju.“

Herberts Sils

Kas un kur?

Amerikāņu akadēmija un Rakstu un mākslas institūts sadalījuši gadskārtējās rakstu un mākslas prēmijas, katru pa 1000 dolaru, sešiem rakstniekiem, sešiem tēlotājiem māksliniekiem un trim komponistiem.

Katoļu filmu centrāle patlaban gatavo filmu „Kaŗš kaŗam“, kuŗā pirmo reizi uzstāsies arī pāvests, nolasot aicinājumu cilvēcei uz mieru sešās valodās — italiski, angliski, franciski, vāciski, spāniski un portugaliski.

Pie daudzām vācu universitātēm pastāv skatuves mākslas studijas. Šo „studentu teātŗu“ sanāksmē Vircburgā bija pārstāvētas ne mazāk kā 22 šādas augstskolu teātŗa studijas no visām četrām okupācijas joslām.

Zāra Leandere nav varējusi dabūt istabu nevienā no labākajām Kopenhagenas viesnīcām, jo visur noraidīta kā nevēlama. Leandere atstāja Vāciju 1943. g. un devās uz Zviedriju. Savas vāciešiem labvēlīgās nostājas dēļ Leandere tur nedrīkstēja uzstāties ne uz skatuves, ne filmā. Drīzumā Leandere piedalīsies kādas filmas uzņemšanā Vīnē.

Berlīnes publika pirmizrādē izsvilpusi pirmo Austrijas pēckaŗa filmu „Tici man“ tās banālitātes un sliktā inscenējuma dēļ.

Knuts Lesiņš

Mūžības VĪNS

FANTASTISKA NOVELE

(Beigas)

„Tās arī ir lielas bēdas,“ svešinieks noteica. „Neturēts vārds ir kā dadzis biksēs — nekur nevari mierā apsēsties. Un citam nodarītu ļaunumu var tikai cits piedot, ne pats. Bet no nelāgas sirdsapziņas sirds top gudra . . .“

„Vai tad ir vēl lielākas bēdas pasaulē, ka mūsējās ne par ko neturi?“ kāds trešais iesaucās.

„Kādas jūsu bēdas, tāds jūsu reibums. Viss izkūp . . . Bet lielākās bēdas ir, kad nesaproti citu prieku, ka esi savu laiku pazaudējis, jo no cita laika priekiem sirds pilna netiek. Un katram laikam savs prāts un bēdas un prieki. Kas ir tava uzvara, ja tavi ienaidnieki sen miruši un ja to neredz tie, kas tevi mīlējuši? . . . Nē, nav te dzēriena, no kā zārkā neatreibst, pēc kuŗa rītdienas negaida!“

„Ei, kungs!“ Ģiksts iejaucās pārrunās. „Jūs gan nerunājat nekādas muļķības, un jūsu valoda ir gluži kā mācīta vīra runas, bet, man rādās, tā vairāk iederētos kapsētā, ne manā krogū.“

„He!“ svešais nicīgi atsaucās. „Vai tad te nav kapsēta?! Vai jūs katrs neesat piemineklis kādai mirušai lietai, kādam tēvam vai mātei? Vai neesat kapa plāksne kādai cerībai? Tikai laiks vēl kavējies jums to parādīt. Bet laiks nav ne īss, ne — garš, tas iet un — nepaiet. Kas redz aiz tā, tas redz še tikai kapus.“

Ģiksts vērīgi noskatījās runātājā, galvu pieliecis. „Jums, kungs, tāds dīvains reibums . . . Bet par pudeli vajaga priecāties, kamēr tā ir pilna, nedomājot, ka tā reiz būs tukša; citādi nav vērts to galdā likt.“

Svešais bēdīgi nosmīnēja un, izmantodams klusumu, kāds pamazām bija iestājies dzirnieku pulkā, viņa un Ģiksta sarunā klausoties, uzsāka drūmu meldiņu:

Reibas tvīkdams, nereibsi nenieka,
Nejust citu, nejust sava prieka.
Tavas slāpes ātrāk nerimsies,
Kamēr mūžīb's vīna atdzersies.

Skribu-skrabu, skribu-skrabu,
Ķirmji sagrauž ļaunu labu.

„Tas ir gaužām nelāgi, ka tāds mācīts kungs ieņēmies tik lielu noskumšanu sirdī,“ pārtrauca viņu klibais Jēcis. „Es, redziet, tikai ar vienu kāju varu tā īsti priecāties, bet — ar labu smieklu var pašu velnu aizbaidīt.“ Ta izteicis, viņš uzsāka visnerātnāko un jautrāko ziņģi, kāda jebkad sacerēta:

Es zārkā gulēdams, pidirallā, pidirallā,
Splauj' griestos svilpodams, pidiridirallallā . . .

Pa to laiku Ģiksts paklusām bija uzlicis galdā lielu krūku un pamāja svešajam ar galvu. Tas vienaldzīgi pavaikstījās un, pilnu glāzi pielējis, lēnām sāka dzert. Viņa ģīmis sakustējās, un vaigos pamazām ieņēmējās it kā divi izsaucēji. Pārējie, to redzēdami, tūdaļ centīgi piepildīja glāzes no tās pašas krūkas, bet viņu ģīmji nostiepās gari un mutes klusēja.

„Vadzi, Ģikst!“ svešais iesaucās. „Tas ir īstais, tas ir tas pats! Tas spirdzina kā tā avota ūdens, no kā puikas gados dzēru.“ Viņš pielika visu krūku pie mutes, iztempdams to sausu kā briesmīgās slāpēs; kļuva arvien līksmāks un līksmāks, izgāja plāna vidū, uzsita Jēcim uz abiem pleciem un sāka lēkāt mūzikas rakstā, dziedādams līdzi:

Man skauģi kapu rok, pidirallā, pidirallā,
Es kapa nebaidos, pidiridirallallā.

Un tā, viņam trakā rakstā griežoties, klātnieki manīja, ka viņa augums kļūst arvien caurspīdīgāks, lielās deglenes uguns spīdēja viņam cauri un stāvs vairs nemeta ēnas.

„Hei, hei!“ viņš brēca. „Tagad es jūs visus pazīstu, savu ļaužu bērnu bērnus! Ei, Ģikst, tu tak esi mana tēvabrāļa cilts!“ Viņš izplēta rokas, Ģikstu kā apkampt gribēdams; un tad visi ievēroja, ka viņa ģīmī, kas pamazām dzisa kā izkvēlojis siets, vēl ciņojās tikai liels, spīdīgs deguns, un ka šis deguns bija mats matā tāds pats kā Ģiksta deguns.

„Ej gulēt Dieva mierā, Jāni! Nu es ar' tevi pazīstu . . .“ Ģiksts klusām teica, lielā nobīlī tik tikko balsu dabūdams, un tad negaidītais tā vakara viesis izjuka kā dūmu stabs no lēna vēja; uz grīdas palika meza pīšļu čupiņa.

Tādas mošķu izdarības redzot, visai dzīrnieku draudzei pēc lielā izbrīna stinguma aiz bailēm krupis iemetās azotē. Glāzes un pudeles, tēriņus un cepures aizmirsuši, brēkdami un grūstīdamies, durvīs iesprūzdami un lamādamies, cits pār citu metās no krogus laukā. Pēdējais izklupa ārā klibais Jēcis, smuiku pametis un tikai pie lociņa turēdamies, it kā tā būtu nez' no kurienes pastiepta glābēja roka.

Jāpieņem, ka vispārējā burzmā kāds būs nogrūdis no galda lielo degleni. Jo tonakt Sila krogus nodega. Krodzinieks, viens palicis, nebūs spējis uguni pievārēt. Veci ļaudis, kas vēl šo notikumu atcerējās, stāstījuši, ka Sila krogus dedzis kā pati velna lāpa, mezdams zilas, zaļas un sarkanas strēles un baltas uguns vārpas nakts tumsā, pēc kam bijis liels sprādziens, kas, tā domā, būs cēlies, kad uguns piekļuvusi Ģiksta vareno dzērienu noliktavai. Par Ģikstu pašu pēc tam vairs nekas netika dzirdēts. Kad pēc vairākiem gadiem kaimiņu pagasta namdari (pašu ļaudis nav gribējuši tur ne acu rādīt!) ķērušies pie krāsmatu novākšanas, tad atraduši arī vienu ģindeni, kam bijusi pudele rokā. Tā nospriedušī, ka tam vajadzējis būt Ģikstam.

Bet tai krūkā, ko Ģiksts savam radiniekam pasniedzis, bijis skaidrs ūdens. Tā zinājusi stāstīt krogus meita, kas paguvusi izbēgt no Sila krogus tai naktī līdz ar citiem. Pirms tam krodzinieks esot ienācis aiz piestākļa un īgni teicis: „Man laikam šonakt dīvains cieminš gadījies. Kad tik nav velieni rada . . . Nereibst, dod — ko gribi. Tādam nav vērts labu mantu tērēt. Pasmel, Līn, ūdeni krūkā, redzēs, ko šis teiks!“ Šī arī pasmēlusi tepat no avotiņa, kas tecējis gar vecajiem kapiem.

Gudrinieki sprieduši vēlāk, ka tādam dzērājam nez' vai jebkad bijis ienācis prātā skaidra ūdens nodzertīes! Tādēļ mētājies pa pasauli, pats sava labuma nesaprazdams. Jo kas gan ir ūdens, ja ne mūžības vīns, kas aizskalo ir ziedus, ir trūdus, likdams lietum līt un kokiem zaļot un šalkdams varenā straumē caur zemes iežiem no viena gadsimta uz otru, garām un pāri cilvēku sīkajiem mūžiem.

Turku kaŗi

Baumas par turku kaŗiem zibeņu ātrumā aplidoja mūsu nometni. Zināja stāstīt par dziļiem turku iebrukumiem, par tanku smailēm, par gaisa desantiem un tamlīdzīgām kaŗa lietām. Aizmirsās viss ikdienišķais, pat tas, ka sen jau laiks būtu pārvēlēt nometnes komiteju. Pati komiteja gan to bija piemirsusi arī bez turku kaŗiem. Dežuranti aizmirsa iztīrīt mazgājamās telpas, bet komendants par šo aizmāršību aizmirsa viņus sodīt ar cigaresu devas atņemšanu. Slimie aizmirsa, ka viņi ir veseli, un bariem vien nāca ambulancē. Veselie aizmirsa, ka viņi ir slimi, un ballītē lēca, uz augšu palēkdamies. Jaunatne aizmirsa sveicināt vecākus cilvēkus, bet vecākie cilvēki aizmirsa, ka viņi nav vairs jaunekļi. Tirgotāji aizmirsa cigaresu kursu un par šo savu pārsteidzīgo rīcību aizmirsa nokost sev pirkstus; jādomā, ka pēc atžirgšanas viņi nokodīs sev rokas. Sievas aizmirsa, ka viņām ir vīri, un amizējās ar svešiem vīriešiem. Visbeidzot apģērbu sadales komisija aizmirsa, ka man nav cepures, un piešķīra man karalienes Elizabetes laikmeta platmali ar strausa pušķi galā. Šī cepure man palīdzēs iesaistīties darbā angļu lauksaimniecībā par putnu biedēkli. Par četrām mārciņām nedēļā un pie brīva uztura es varēšu dzīvot Anglijā, piešķirto cepuri kuldams.

Drūmais

Chronika

Andrēja Egliša dzejojums Dievs, Tava zeme deg, kas ar N. Struņķa ilustrācijām Stokholmā nesen iznāca zviedru valodā, guvis lielu ievērību. V. Sniķere dzejojumu pašreiz tulko angļu valodā, un angliski, tāpat ar N. Struņķa ilustrācijām, tas parādīsies V. Metjūsa redakcijā.

Gleznotājs Ed. Dzenis, kas dzīvo Zviedrijā, strādā par reklāmu zīmētāju Stokholmas preses izdevumos.

Arturs Bērziņš Zviedrijā raksta monografiju par J. Jaunsudrabiņu, bet prof. Bokalders drīzumā izdos grāmatu par Latvijas saimniecību.

Literārā rītā Eslingenā preses biedrības priekšnieks K. Dziļleja nolasīja referātu par tematu Mēs gribam dzīvot, uzsveŗot ar vēsturiskiem piemēriem, ka arī mazas atšķeltas tautas vienības var saglabāt savu nacionālo īpatnību cauri gadu simteņiem un ka arī tāda tautas daļa, kāda mēs esam, var eksistēt un spītēt liktenim. Gabalu no stāsta lasīja Irma Liepsala, bet dzejoļus Aīda Niedra, Klāra Zāle, Velta Toma, K. Dziļleja un T. Tomsons. Bija arī mūzikāli priekšnesumi.

ometnes
tnei

MCA/YWCA darbinieki uzskatāmi
ar strādājošiem, kā to paredzējis ar
NRRAs amerikāņu joslas direktors.
arbā jāievēro skolu interesēs. No-
kmīgie jaunieši nav pielaižami vi-
nizāciju nodarbībās, līdz kamēr
sekmes nav uzlabojušās. Sekmī-
ko skolēnu apdāvināšanai skolām
dodamas grāmatas. Iekārtojamas
bliotēkas un lasāmgaldi — atse-
šķi vai kopīgi ar skolām. Sanāk-
me arī atzina, ka bērnu vājās ves-
as dēļ tiem nepieciešama lielāka
pūta un labāks uzturs. Vasaras
īvlaiks pagarināms. Jālūdz UN-
RA un armijas iestādes, lai bērni
10—18 gadiem saņemtu papildu
turu skolu kopgaldu vai citādā
idā.

Sports un fiziskā audzināšana ja-
icina kā veselības un fizisko spēju
pšanas līdzeklis, izslēdzot pārmēr-
s. Slimie un vārgie jaunieši nav
elaižami sporta nodarbībās, bet t.
grupu un atpūtas nodarbībās, kā
ekskursijās. Jaunatnes audzinā-
as jautājumu saskaņošanai izvē-
a pastāvīgu komisiju, kuŗā ielec-
Avena (Neuburga), K. Freimanis
ugsburga), E. Reinberga (Fulda), J.
umanis (Darmštate) un J. Riņģis
ircburga).

Sanāksme noritēja lietiškā un
snīgā garā, par ko sevišķa pateik-
a Darmštates YMCA/YWCA no-
lai un nometnes administrācijai.

J. Ozols

ums Londonā

U SARĪKOJUMU ANGLIJAS
ĒTA

stāvēt, cīnīties un izturēt. Caut
glai aust rīts.

Mūsu pirmais sarīkojums ir izde-
s, un, šķiet, esam sevi parādīju-
no labās puses. Satiksimies at-
Jāņu dienā, kad rādīsim mūsu
tas paražas, savu vienoto stāju.

Pirmenes dienas gadījumā mazajā
edru baznīcā Londonā notika lat-
šu dievkalpojums, ko vadīja mā-
Siokenbergs. Dievkalpojumā ap-
klētāju vidū bija šejienes slimnīcu
bos nodarbinātās tautietes un
su jūrnieku pulciņš, kuŗu kuģis
dažām dienām piestājis Temzas
stiem. Pēc dievkalpojuma bazni-
zālē notika draudzes vakars un
ars. Atmiņā nāca līdzīgi vakari
ntenē — Rigā un uz lauktiem. So-
esam visi fiziskā darbā iesaistī-
es, tomēr esam atlicinājuši laiku
udēt tautas dejas un dziesmas, ar
iepriecināt citus. Mūsu vidū ir arī
ns K. Zariņš ar sūtniecības dar-
iekiem un, kad vakars beidzies, ir
it kā uz brīdi būtu bijuši dzimte-
savējo vidū. — Satiksimies atkal
augustā, kad paredzēta jaunie-
vēte.

ondonā, maijā. A. Z

Latvietes dodas darbā uz Holandi

ekur no Eslingenas uz Amsterda-
aizbrauca 12 latvietes, kas Ho-
lē lielajā karalienes Vilhelmines
nīcā mācīsies par žēlsirdīgām
ām. Pirmā brauciena eslingenie-
vēl pievienosies 2 lietuvietes no
bergas, 1 igauniete no Geislinge-
un 15 baltietes no Hanavas. Vi-
no Eslingenas aizbraukušās tau-
es nodomājušas Holandē palikt
us, lai beigtu māsu skolu un sa-
tu diplomus. Emigrācijas gadī-
ā aizbraucējām būs tiesība māc-
pārtraukt un atgriezties pie pie-
giem.

olandes valdības pārstāvji, kas
ns dažām nedēļām bija ieradušies
jā, paskaidrojuši, ka pirmajam
sportam nākotnē sekos vēl citi,
ka Holandes sabiedriskās organi-
as lūgušas valdību slimnieku
āju darbam un apmācībai iesais-
000 baltietes.

H. M.

Zuikas vīru koris uz Angliju

c dziesmu svētkiem Eslingenā
as vīru koris devās gāŗākā kon-
turnejā pa amerikāņu joslu.
jušā nedēļā koris saņēma no Li-
s telegrammu steidzīgi atgriez-
lai nokārtotu izbraukšanu uz
iju. Anglijas darba ministrijas
āvji apsolījuši izkārtot koŗim
u pārcelšanos darbā, garantējot
ešanos vienā vietā.

Eiropas saimniecība laikmeta maiņā

Eiropas saimniecībā iestājies liels pagrieziens, kas drīzumā izvērsties plašumā un ātrumā visu kontinentu. Ieroču cīņai rimstoties, pastiprinājusies cīņa politiskā laukā, kas vedusi pie radikālām pārmaiņām ekonomiskā domāšanā un rīcībā. Daudzas valstis atteikušās no vecām programmām un iet jaunus nepārbaudītus ceļus. Abi pasaules kari ir smagi dragājuši kapitālisko organizāciju, kas šodien izrāda lielus vājuma pazīmes. Kapitālistiskā sistēma sāk vilnu mest, tā kļuvusi mazasiniga un pretestības nespējīga. Varam pat teikt, ka tā ar vecumu ir aptaukojusies un tamdēļ kļuvusi nevariga piemēroties politiskā klimata maiņai.

Eiropas saimniecības polarizācijas process ir gājis stipri tālu, un tas, šķiet, neapturams un neatvairāms. No vienas puses redzam saimnieciskā liberālisma un demokratiskā sociālisma paraugus un no otras — boļševistiskā valsts sociālisma tendences, kas vēršas plašumā un dziļumā. Plaisa starp abiem domu virzieniem ir liela un tā draud izvērsties jaunā konfliktā, jaunā spēku mērošanā un mezglošanā. Vispār 20. g. s. iet jauniem laikiem pretim, tas noslēdz rēķinus ar pagātni, kas šodien cilvēkus vairs neapmierina. Kapitālistiskās sistēmas augstākā kāpinājuma posmā Eiropa pārliecinoši turējās pie šīs satversmes pamata viedokļiem — proti — tā respektēja privāto īpašumu institūtu, atzina konkurences un privātās ierosmes svētību, tāpat noteikti atbalstīja ekonomiskās brīvības nepieciešamību. Laisser faire, laisser passer programma tad noteica Eiropas saimniecības vadlīnijas. Par saprotamu lietu tad uzskatīja prasību, ka valsts un sabiedrība nedrīkst iejaukties ekonomiskā dzīvē, jo tikai tādā ceļā panākama ekonomiskās pasaules līdzsvarošana un harmonija.

Ar pasaules kariem apstākļi ir mainījušies, tie izraisīja lielas strukturālas dabas pārmaiņas visos sadzīves virzienos un sektoros. Prasība — pēc kā jauna, pat vēl nepārbaudīta, ir kļuvusi par politiskā cilvēka cīņas saukli. Šīsdienas cilvēks, šķiet, ir nācis pie pārliecības, ka tam ir ne tikai jāuzņemas piedalīties valsts politiskā dzīvē, bet arī tiesības iejaukties saimnieciskās dzīves kārtošanā. Tamdēļ arī plānsaimniecības nepieciešamība izvirzīta dienas kārtībā un saimnieciskās dzīves normēšana tai neizbēgami seko. Laika garam vairāk vai mazāk seko visas valstis. Pat liberālā Anglija pēc pirmā pasaules kara bija spiesta atteikties no brīvtirdzniecības programmas, jo pasaules saimnieciskais stāvoklis to prasīja. Šodien tā ir gājusi vēl tālāk.

Jautāsim: kas raksturīgs šīsdienas Eiropas saimniecībai? Vispārīgais atzinums varētu būt: tā meklē jaunus ceļus, kā dziedēt kara sistās brūces. Eiropā šodien valda saimniecisks chaoss. Ražošana nonākusi strupceļā, jo rūpniecības barošanai trūkst izejvielu, pilsētās manāms darba spēka trūkums. Politiski saskaldītā Eiropā nevar arī izpausties nepieciešamie organizatoriskie sākumi. Plāna vietā redzam — bezplāna saimniecību, miņāšanos uz vietas un paklausīšanos brīvai apstākļu norisei. Tā vien liekas, ka Eiropa ir nonākusi pretrunā ar savām labi domātām idejām un plāniem. Krievija ir faktors par sevi, tās saimniecība līdzinājās vairāk noslēgtam kontinentam, kas pagaidām neiekļaujas pasaules saimniecības organismā. Eiropa turpretim ir dzīvs organisms, kas var brīvi funkcionēt tikai tad, kad starp viņas sastāvdaļām, resp. valstīm izteicas solidārisma gars. Un tā Eiropai šodien trūkst. Celšanas vietā redzam vairāk ārdīšanas un nojaukšanas tieksmes, vairāk dzirdam platoniskas dabas solījumus nekā darbus. Visur saskatāmas saimnieciskās pārslēgšanās griba, jo kara saimniecība jāatvieto ar miera laika ekonomiku.

Blakus saimnieciskā liberālisma sabrukumam un plānsaimniecībai redzam, ka Eiropas saimniecība sāk iet kollektivizācijas ceļus. Valsts sociālisma idejas plaši pielieto praksē. Esam aculiecinieki, cik strauji uz priekšu saimnieciskās uzņēmības nacionālizācija. Krievu ietekmētās zemēs tā izvesta turpat pilnīgi. (Čehoslavakijā, Dienvidslavijā, Bulgarijā, Rumanijā). Krievu joslā Vācijā nacionālizētas bankas, apdrošināšanas b-bas, kalnraktuves, smagā industrija. Austrijā, Ungārijā bez garas vilcināšanās nacionālizētas bankas, smagā industrija. Rietumos to gan dara ar lielāku apdomu. Tā Francijā, Holandē nacionālizētas centrālās bankas, veidošanas stāvoklī vēl atrodās smagā industrija. Francijā vēl nacionālizēta kalnrūpniecība, sabiedriskās apgādes nozares, civilā gaisa satiksme, apdrošināšana. Kas attiecas uz Angliju, tad arī tā jau nacionālizējusi — Anglijas banku, gaisa satiksmi, kalnrūpniecības nozares. Sagaida, ka tagadējā parlamenta legislaturas laikā nacionālizēs vēl apgādes uzņēmumus, dzelzceļus, kanālu tīklus, lielu satiksmi, smago rūpniecību. Tā vien liekas, ka Padomju Savienība savu saimniecisko sistēmu uzspiedusi Eiropai. Bet tas tikai pa daļai. Polija un Turcija jau pirms beidzamā kara lielos apmēros nacionālizēja savu rūpniecību un finansu uzņēmumus. Turcija bez tam vēl nacionālizēja satiksmi.

Saimnieciskās uzņēmības nacionālizācijas sākumi meklējami jau agrā kapitālisma formā. Rietumos pastāvēja neatkariga uzņēmēju šķira, kas varēja bez valsts palīdzības uzkrāt, akumulēt kapitālus. Turpretim austrumos un dienvidos vidusšķiras tikpat kā nebija, tā bija arī nabaga, lai privātiniciātīvas ceļā celtu rūpniecību. Abiem diktātoriem — Pilsudskim un Ataturkam tamdēļ cits nekas neatlika, kā ar valsts līdzekļiem dāstīt savās zemēs rūpniecības sēklu. Polijā privātās rokās atradās tikai zemes īpašumi un tekstilrūpniecība. Bismarka laikā dzelzceļi Vācijā nonāca valsts rokās. Arī Austro-Ungarijā dzelzceļi, kalnrūpniecība un daļēji industrija bija valsts īpašumi. Kara briesmas ir bijušas pa daļai iemesls valsts intervencijai, bet ne konkurence. Tātad ideoloģiskie motīvi, akdemiskie apsvērumi nav bijuši arvien izšķirēji saimnieciskā kursa maiņās.

Pret valsts intervenciju uzņēmībā arvien naidīgi nostājušies uzņēmēji, bet ar industrijas nostiprināšanos tie tomēr bija spiesti piekāpties sabiedrības priekšā. Konjunktūras ciklu rāmjos Eiropai pāri vēlušās smagas saimnieciskas krizes. Depresija 1928. g. bija signāls valstij iejaukties rūpniecībā. Lai glābtu centrālās un citas bankas no neizbēgamas katastrofas, atsevišķām valstīm bija jāpārņem uzņēmumu akcijas savos portfeļos. Notikumi un vērojumi aiz dzelzs priekškara arī iespaidojuši politiķus un valstsvīrus. ASV ir kapitālistiskās organizācijas visnoteiktākā aizstāve. Onkuļa Sama zemē necieš saimnieciskās dzīves plānošanas metodes, tur privātai ierosmei nav liktas robežas, visu tur nosaka brīvā konkurence un tirgus dinamikas secība. Pasaules mērogos notikumus vērtējot, jāsaka, ka saimnieciskā noslāņošanās šodien pieņēmusi impozantus apmērus: no vienas puses saskatām ASV kā saimnieciskās brīvības un kapitālistiskās satversmes sargu, un no otras — komūnismu kā valsts sociālisma biedinātāju paraugu. Tamdēļ saprotams, ka pasaules skati vēršas uz šo grupu gigantisko cīņu, kuŗa gaida savu iznākumu.

Pārskats nebūtu pilnīgs, ja neapstātos mazliet arī pie Eiropas naudas saimniecības raksturošanas. Arī šai sektorā vērojamas grūtības, kas nav viegli atrisināmas. Cīņa ar inflāciju, valūtas stabilizēšanu, maksāšanas līdzekļu meklēšanu prasa lielu tālredzību un apdomību. Kaŗam izbeidzoties bija jāķeŗas pie jauniem naudas strateģijas paņēmieniem. Slimā nauda bija jāizņem no apgrozības un tās vietā emitējama cita, vērtīgāka nauda. Jau ar 1944. ievadīti naudas reformas mēģinājumi. Vecās banknotes pa daļai bruņoja resp. noteica apgrozības apmērus. Iesaldētie konti bija paredzēti tikai noteiktiem saimnieciskiem mērķiem. Tādā ceļā cerēja mazināt pilsoņu pirktgribu, reizē tos pamudinot strādāt ražīgu darbu. Cīņa ar apslēptiem noguldījumiem, spekulāciju, īpaša devīžu politika prasīja lielu uzmanību. Naudas sistēmu pārkārtošana visur bija dienas kārtībā, īpaši zemēs, kuŗas bija ienaidnieku okupētas. Anulacija un devalvācija bija parastie līdzekļi kā tikt pie labas naudas. Pārkārtošanas darbs vēl nav galā. Pa daļai arī jaunā inflācija nav devusi gaidītos rezultātus. No vāciešiem ieņemtās zemēs visur reducēja banknošu apgrozību. Šodien pielieto divas metodes valutas sanešanai: liekās naudas izņemšanu no apgrozības (bloķējot noguldījumus bankās — iespējama likvido naudas līdzekļu kontrole), un neitrālizējot brīvos un bloķētos naudas līdzekļus (piemērām, ar valsts obligācijām, kaŗa nodokļiem, spaidu aizņēmumiem, neizslēdzot pat konfiskāciju). Laiks no 1944.—46. g. bagāts ar šādiem eksperimentiem.

Visas valstis šodien ir atkarīgas no ASV, jo tur meklējams atrisinājums vispārīgai naudas stabilizēšanai. Kā zināms, tur atrodas starptautiskā jaunuzbūves organizācija (Reconstruction Finance Corporation), naudas rezervuārs, kas domāts pasaules saimniecības nostiprināšanai. Turpmāk dolari būs vajadzīgi visām valstīm, tamdēļ arī neizbēgams dolaru „run's", dolaru racionēšana. Valūtas fonda apvienībā un internacionālā bankā iekļautas ap 45 valstis. Šo organizāciju mērķis: piešķirt kreditus visām valstīm, lai tās varētu pirkt preces pasaules tirgū un tās pārdot pret drošu, stabilu, nesvārstīgu valutu. Paredzams, ka zelta vērtību izteiks dolaros, kas liecina, ka no dolara vērtības atkarāsies pārējo naudas vienību paritāte.

Visu kopā savelkot jāatzīst, ka saimnieciski Eiropa šodien atrodas grūtu problēmu priekšā. Viss notiek ne katastrofas teorijas rāmjos, kā to pareģoja K. Markss, bet puslīdz mierīgā, lēnā evolucijas ceļā. Laiki ir mainījušies un socialisma lozungi nav vairs uzticēti tikai socialistiem, bet arī pārējiem liberali domājošiem pilsoņiem.

Pauls Radziņš.

Par spīti — *nē!*

Ohaijo štāta galvaspilsētā Kolumbā kāds sētu krāsotājs krāsojis sētas. Kā zināms, ar to nodarbojas arī daži latvieši, kas izceļojuši uz ASV. Bet šim krāsotājam neatlaidīgi mācies virsū mazs puika. Puika gribējis, lai arī viņu nokrāso. Neatlaidība ir panākumu atslēga. Krāsotājam apnicis. Viņš ņēmis un patiešām nokrāsojis puiku sarkanu. Pēc stundas puika bijis atkal klāt. Nomazgāts un noberzts tirs — gan sārts, bet ne vairs sarkans. „Kungs," teicis puika. „Tā bija nepareiza krāsa. Sarkans es negribu būt. Vai nevarat mani nokrāsot pelēku tā kā karakuģi?"

Nujorkas štāta Purčestras pilsētā bijušais ASV armijas izplētņu lēcējs Tomass Tomass nakts vidū pidžamā izlēcis pa trešā stāva logu. Nekas jauns viņam tomēr nenotika. Kad viņš sveiks un vesels piecēlās, viņš paskaidroja ļaudīm, kas bija saskrējuši to glābt: — Dieva vārds! Varu zvērēt, ka, gultā gulēdams, dzirdēju seržanta pavēli: „Lēkt!"

Tās, laikam, var nosaukt par kaŗa mentālitātes parādībām. Bet vispār gan, ja laikrakstos nelasa politiskās lappuses vien, var redzēt, ka pasaulei ir daudz pavisam citādu rūpju, kam ar kaŗiem, politiku un tamlīdzīgām būšanām gauži maz sakara.

Kapteinis G. F. Darlings paziņojis Anglijas ogļraktuvju vadītājiem, ka izgudrojis jauna veida drošības jostu dziļo šachtu strādniekiem. Tā nodrošinot ogļračus pret kritieniem tumšās šachtās. Viņš saaicinājis interesentus Ridingas raktuvēs, izskaidrojis tiem izgudrojuma veidu, paziņojis, ka tagad praksē parādīs, kā tas darbojas, lēcis 20 metru dziļā bedrē, pārrāvis izgudroto drošības jostu. Tās gals aptinies viņam ap kaklu. Gandrīz desmit minūtes viņš karājies 10 metru dziļumā un izglābts no nožņaugšanās tikai tāpēc, ka kāds atjautīgs ogļracis ar gluži parastu virvi nolaidies drošības jostas izgudrotājam palīgā.

Henrija Forda pilsētā Detroitā Džons Fabians nolēmis ielauzties bankas namā īpaši drošā un neparastā veidā. Viņš urbies cauri namam jumtam, grīdām un griestiem, izurbies cauri četriem stāviem. Tad laimīgi nonācis telpā, kur dežurējis viens kriminālinspektors un divi policisti.

Jovas štāta Kounsilblefas pilsētas valde saņēmusi Ernesta Medleja ierosinājumu izdot likumu, kas aizliegtu lidmašīnām lidot zemāk par 200 metriem. Lidmašīnas, kas lidojot virs namu jumtiem, radot tik stipru vēju, ka viņam pastāvīgi norauj cepuri no galvas.

Anglijā, Elvedenas pilsētas naktssargs Jans Džemsons nosodīts ar vienu mārciņu naudas soda par to, ka ik nakti pret rīta pusi svanījis pa telefonu dažādiem ļaudīm un aprasījies, cik pulkstenis. Tiesā viņš paskaidrojis, ka nespēj iegādāties pats sev pulksteni.

Pasaulē, cik zināms, trūkst ne tikai pulksteņu, trūkst arī citu lietu. Anglijas apakšnamā notikušas debates par kožļājamo gumiju. Valdības pārstāvis lords Corlejs paskaidrojis, ka Anglija 1946. gadā ievedusi no ASV 356 t kožļājamās gumijas par 772.796 dolariem. Kad konservātīvie pārmetuši valdībai lieku ārzemju valūtas izdošanu, lords Corlejs atbildējis, ka kožļājamā gumija pilnīgi nepieciešama ogļračiem, kas nespēj iegādāties pietiekami dauds tabakas.

Dānijai trūkst 40 t labās kājas skrituļslidu. Lieta tāda, ka Dānijas valdība arī gribējusi tauplt ārzemju valūtu. Tā noteikusi, ka turpmāk neievedīs vairāk par 40 t Anglijas skrituļslidu gadā. Nākošā sūtījumā arī saņemtas 40 t skrituļslidu — visas kreisai kājai.

Ir zemes, kur netrūkst tikai pulksteņu, kožļājamās gumijas un labās kājas skrituļslidu. Ir zemes, kur nav ko ēst. Bet par to jāraksta atsevišķs raksts. — Ir vēl zemes, kur, laikam, trūkst kārtības. Vismaz tādas kārtības, kas visiem patiktu. Tokijā 24 gadus vecā Niši Ašaja ieradusies policijā un atzinusies, ka noslepkavojusi cilvēku. Pēc ilgas pratināšanas viņa tomēr atzinusies, ka melojusi. Viņai licies, ka „dzīve labi iekārtotā cietumā būtu patīkamāka nekā nelabi iekārtotā pēckaŗa pasaulē" ...

Arī misters Džons Ringlings Norts — brāļu Ringlingu, Barnuma un Baileja cirku apvienības vicedirektors nav apmierināts ar kārtību. It īpaši ar Eiropas kārtību. Viņš apceļojis Eiropu, ieradies Francijā, ar plašu roku pasniedzis viesnīcas apkalpotājam 5000 franku banknoti, apjautājies, vai dzeramnauda nav par mazu, tad pagriezies pret žurnālistiem un teicis: „Pie velna! Jums te Eiropā nav nekādas kārtības!" — Misters Ringlings Norts nav varējis iegūt vīzas sešu šimpanzu izceļošanai no Portugales.

Tai pašā Eiropā, cik zināms, atrodas ap miljons cilvēku, kas arī nevar iegūt ne pulksteņus, ne lāga tabaku, ne kožļājamo gumiju tās atvietošanai, ne labās kājas skrituļslidas, ne arī vīzas pašu — nevis savu šimpanzu — izvešanai. Šie cilvēki dažkārt jūt rūgtumu, kad tie dzird, ka citur par visu, kas starp debesīm un zemi, interesējas vairāk nekā par viņiem.

Bet vai ir jādusmojas?

Kad jautrā sabiedrībā ejam pa ielu un uz kāda pelēka nama pelēkām kāpnēm redzam pelēku bērna seju, tad arī mums uz mirkli kļūst it kā pelēki. Ir tā kā kauns, tā kā neērti skatīties šim bērnam acīs un smieties, it kā kaut par to, ka mēs esam jautri, kamēr pasaulē ir nelaimīgi bērni.

Mēs paejam bērnam garām klusēdami un nodurtām galvām. Mēs klusējam, kamēr tiekam aiz stūŗa. Tad atkal smejamies un triecam, nelāga slogs novelas no sirds. Kad posts nav tieši acu priekšā, mēs to aizmirstam. Kad posta ir pārāk daudz, mēs pie tā pierodam.

Pasaule diemžēl tā iekārtota, ka posta piemeklētam jābūt pateicīgam, ja citi to vispār kādreiz atcerētos. Nevar prasīt, lai veselais domā tikai par to, kas nav veseli. Un, ja mēs tagad esam visi neveseli—jo kad gan cilvēks var būt slimāks, kā tad, kad viņš zaudējis dzimteni, — tad varam darīt tikai vienu — uztvert pasauli tādu, kāda tā ir, un atgādināt sevi noteikti, bet bez asuma un bez dusmām.

Un bez tam — Pīrla Praisa kundze Demoirā šķīrusies no sava vīra tāpēc, ka tas — būdams pilnīgi vesels — jau septiņus gadus gulējis gultā un teicis, ka negrib par pasauli nekā zināt. Nudien, ir tādi brīži, kad liekas, ka misters Praiss ir visprātīgākais cilvēks, kas pēdējos gados šai pasaulē dzīvojis. Cik labi būtu darīt to pašu, ko dara viņš! Bet, kad tāda vēlēšanās uznāk, tad tomēr jāņem pašam sevi aiz apkakles, jāsapurinās un jāsaka:

„Nē! Par spīti nē!"

Aleksandrs Līcis

Arturo Cavarra dzied „Traviatā"

Arturo Cavara, Rīgas, Vīnes uc operu dziedonis, viesojās Augsburgas operā „Traviatā" Alfrēda lomā. Kopš pēdējām viņa izrādēm Rīgas operā pagājuši jau trīs gadi. Tas ir ilgs laiks skatuves mākslinieka, pietiekami ilgs, lai mainītos ne tikvien kristītā vārda galotne, bet arī mākslinieciskās spējas. Pie tam iejušanās svešā ansamblī tāpat prasa savas pūles. Tādēļ nebija ko brīnīties, ja pirmais cēliens, kaut arī nesagādājot taisni kļūmīgus brīžus, tomēr pagāja, cinoties ar zināmu „apmulsuma pārvarēšanu". Otrajā un trešajā cēlienā, kur vairāk dramatisma un izdevības atraisīties, bija jaukas vietas, dziedoņa balss atplauka spēkā un skaidrībā, markanti izceļoties arī ansambļos un ar labu, skaidru dikciju (viesis dziedāja vāciski). Ja ceturtais cēliens atkal drusku pievīla, tad tam iemesls gan meklējams tai balss pārvērtībā, kas pamazām dziedoni atsvešinājusi tīri liriskām partijām, liekot pievērsties drāmatiskām varoņa tenora lomām. Sai ziņā Alfrēds nav loma, kurā Cavara varētu sevi parādīt vislabākā gaismā. Taču publikā sava tiesa atsaucības bija vērojama un, ja arī viesizrāde nesagādāja pārsteiguma, tomēr, varētu teikt, noritēja godam. Tēlojumā dziedonis nekad nav bijis pārlieku spēcīgs, tādēļ šoreiz nebija viegli pastāvēt kā partnerim pret ļoti kustīgo un sensiblo Violetu — Irmgardi Arnoldi. Salīdzinājumā ar Rīgas operas neizdevušos „Traviatas" modernizējumu (laikmetīgos tērpos) Augsburgas operas uzvedums ir stiliski un mākslinieciski tīrāks, dzirdējām arī dažus posmus (1. 2. un 4. cēlienā), kas Rīgas uzvedumā bija svītroti, toties izlaista baleta epizode 3. cēliena sākumā.

Kn. L.

No „bada kalna" līdz panākumu kalniem

LATVJU BALETA 2 GADU DARBS TRIMDĀ

Kā gājputni negaisa pārsteigti meklē patvērumu kalnu aizvējā, tā arī Latvju baleta trupas mākslinieki, kaŗa vētru izkliedēti, īsi pirms kaŗa beigām sapulcējās un atrada patvērumu Ercgebirgu visaugstākā apdzīvotā kalnā — „Ašbergā" uz Saksijas un Čechijas robežām. Un nebija pagājis ilgs laiks, kad latvieši atrada šim kalnam pareizo nosaukumu — „Bada kalns", ko akceptēja arī sakši. Kad apsīka pārtikas pievedumi, tad vienīgā pieejamā barība tur bija skābenes, nātras un 200 gr. kaltētas sakņu mizas nedēļā. Laikam drīzāk tur atrastu zeltu nekā kartupeļus. 1945. g. maija pirmās dienās šo kalnu ieņēma amerikāņi.

Tiklīdz bija apklusuši lielgabali, mākslinieki sapulcējās, nodibināja trupu „Latvju balets" un pieteicās amerikāņu komandantam. 17. maijā komandants trupu aizveda uz 35 klm. attālo Oelsnicu un nodeva tās rīcībā kino zāli. Trupa ķērās pie darba, lai zāli pielāgotu izrādei. Darba bija daudz, griba vēl lielāka, bet spēka ļoti maz. Strādāja visi. Nebija arī nekāda techniska iekārtojuma un kostīmu; ja neskaita vienu fraku, tie visi bija aizgājuši bojā.

Un tad bija pirmās ugunskristības! Sākumā amerikāņi bija it kā nesaprašanā, jo baleta izrādi tie, ar retiem izņēmumiem, daudzi redzēja pirmo reizi. Bet tad sākās aplausi. Likās, ka griesti pacelsies! Pēc izrādes pulkv. S. Tapers (S. Tupper) pateicās un ielūdza visu trupu pie sevis. Tas bija neaizmirstams vakars un šķiroties pulkvedis paziņoja, ka devis rīkojumu trupu ar piederīgiem pārcelt uz Oelsnicu, kas arī dažu dienu laikā tika izpildīts. Sekoja izrāde izrādei. Ielūgumi amerikāņu virsnieku klubos un viesībās nāca tik bieži, ka vajadzēja pat dalīties vairākās grupās. Bet viss jaukais ātri beidzās un īsi pirms Jāņiem trupas piederīgie tikko vēl paspēja nokļūt Bavārijā. Pēc dažām dienām to pašu ceļu mēroja arī trupa.

Plānu bija daudz, bet kā tos reālizēt, ja neviens vilciens nekustas un vienīgais satiksmes līdzeklis ir velosipeds. Velosipeds tad arī metās karsts, jo darbā atradās visas 24 stundas. Beidzot izdevās atkal nodibināt sakarus un sniegt izrādes. Radās iespēja pārcelties uz Ansbachu, kur bija labi kaimiņi — tag. Eslingenas latviešu teātris. Šeit radās iespēja dot arī pirmo izrādi latviešiem nometnē. Pēc lielām pūlēm izdevās beidzot atrast pat „mājas" — Lichtenavā. Arī darbs nostabilizējās. Trupa pārmaiņus sniedza izrādes amerikāņiem un latviešu nometnēs. Vēl tomēr vienmēr palika viens nepārvarams šķēršlis, kas draudēja pārvilkt strīpu visam trupas darbam — baleta kurpes. Tās bija bēdīgas jau darbu sākot. Pēdīgi ar Starptautiskā Sarkanā Krusta palīdzību izdevās arī šo draudu novērst.

Sākumā trupas programma sastāvēja no atsevišķiem deju numuriem — divertismenta veidā. Pag. gada maijā pie trupas pārnāca baletmeistars Osvalds Lēmanis un Mirdza Tillaka. Radās jaunas iespējas. Kas redzējis Latvju baleta izrādes pirms gada un redz tās tagad, tas varējis pārliecināties arī par progresu: jaušama meistara roka. Tagadējā programma atbilst visām klasiskā baleta prasībām. Šinīs dienās, tieši „jubilejas laikā", trupai atkal bija „jurģi", tā no Lichtenvas pārcēlās uz Nirtingenu.

Par darbu un turpmākiem nodomiem baletmeistars Lēmanis pastāsta: „Kā visiem DP māksliniekiem, darbs mums nav bijis viegls. Jāpārvar daudz šķēršļu. Kostīmus gatavojam paši, ja vien rodas iespēja dabūt kādus audumus. Tāpat bieži jāved līdzi sava apgaismošanas iekārta. Skatuves bieži jāiekārto pašiem. Jāpārvar neiedomājamas transporta grūtības, jo trupa brauc vismaz 22 personu sastāvā. Trūkst treniņu telpu, bet ceram tās jaunajā dzīves vietā atrast.

Trupas izrāžu skaits jau pārsniedzis 250. Tās notikušās visās trijās rietumu joslās. Ja vien atļaus jaunie dzīves apstākļi, trupu paplašinās, un tādēļ es pie reizes lūdzu tos latviešu baletdejotājus, kam būtu vēlēšanās strādāt trupā, pieteikties pie manis.

Bijuši vairāki ļoti reāli piedāvājumi viesoties ārzemēs, un arī lielākās vācu aģentūras piedāvā sarīkot izrādes uz lielākām vācu skatuvēm. Pagaidām cenšamies pirmā kārtā apkalpot latviešu nometnes. Vēlos trupas darbu izveidot un padziļināt."

Uz nedrošo jautājumu, vai nav padomā arī kāds nacionāla rakstura iestudējums, baletmeistars Lēmanis atbild: „Jā, padomā ir latviešu oriģinālbaleta iestudējums ar mana paša libretu un choreografiju, kā arī Lista „Mefisto valsis" un Čaikovska „Kaprīcio". Jaunajos inscenējumos apsolījuši piedalīties arī vairāki prominenti latviešu skatuves gleznotāji. Domāts atvērt arī baleta skolu, kas audzinātu jaunus dejotājus latviešu baleta tradiciju garā."

Z. Br.

Ari Vandenberg[s] [pa]rātiem mierl[ī]

VĀCIJAS RIETUMJOSLU APVIENOŠAN[A]

[Pa]domā Eiropas problēmām [u]n apspriedēs un komentāros [p]asaules politiķi, — al[a] [s]avos paziņojumi noved pie vie[n]a slēdziena: Eiropas problēmas [n]eviens nokārtot ātrāk, [k]ā nav nokārtotas Vācijas [j]autājums. Vācija pēckaŗa politikas [c]entrs. Izrādījusies ciets [r]iekstiņš četru lielvalstu [v]alstsvīriem. Bet dzīves reālitātes ne[v]ar novilkt neierobežoti ilgi. Tā[d]ēļ principā: labāk darīt kaut [k]o nekā apvienotas angļu un [a]merikāņu okupācijas joslas Vā[c]ijā visas iespējas no šīs [j]oslu apvienības jebkurā [v]irzienā pāri uz visas Vācijas saim[n]iecības vienību, ja abas pārējās [z]onas, t. i. lielvalstis, vispirmā [k]ārtā Padomju Savienība, arī tam [v]ēlāk pievienotos.

[P]ašā sadzijumā pārsvaru va[r]ēja ASV eksprezidenta Hu[v]era ziņojumi vieglākais [n]o visiem, ko ASV ekspresidents [p]ēdējā laikā publicējis — slēgt ar [v]isu pasauli tāpat arī ar Japānu, sepa[r]āta līgumu. „Pravda" šo [p]riekšlikumu nosauca par [n]ekaunīgu. Tas esot izmēģinā[j]ums jauna veida kaŗā. Plā[n]u īstenotājs mēģinot pārējām [p]asaules valstīm uzspiest ne[d]emokrātisku mierlīgumu.

[A]tspēkojot Huvera plānu, „New [Y]ork Herald Tribune" norāda, ka [p]asaules situācija vairāku [g]adu dēļ esot neciešama. Kaŗa [n]odarījumā plānoto nodomu kopīga [i]stenošana padarīta neiespējama. [P]adomju Savienība nevar dot [n]ekādus pierādījumus, ka tas to [v]ēlas kopējams, tad liktos neizbē[g]ami tās nokārtojums, kas rietum[v]alstīm jaunu savās territorijās iz[v]eidot savu sistēmu un iedarbināt to [a]r savu politiskiem un ekonomis[k]iem principiem. Huvera plāns ne[v]ar tomēr nozīmigs par „Trumena [d]oktrīnu", „Baltimore Sun" aizrāda, [k]a tiekšķiem un japāņiem ātrāk ne[k]ā vācijas ņemt savu zemju lik[u]mīgās rokās, jekāms nebūs zi[n]āms mierlīgumu noteikumi. „Kālab [n]eņem pašiem nepārņemt iniciātīvu [u]n neslēgt pašiem savus mierlīgu[m]a ar kopīgi līgumi nav iespēja[m]i vēlāk laikraksts.

[H]uvera plānam ASV radušies arī [p]ārrāvēji, un kāds senātors iero[s]inājis lūgu nodot UN, kur ameri[k]ānu centieni paātrinātā kārtā iste[n]ot mieru stradīšot vispārēju at[t]ēlu. Divu rietumu joslu apvieno[š]anu saimniecības padomes radī[t]ājs „New York Times" apzīmē par [p]ēdējo konkrēto soli uz Vācijas jaun[u] ceļi, kas nepieciešama Eiropas [u]n visas pasaules atveseļošanai, kā [a]r ASV financiālās atbildības at[z]īšanai. Līdzīgi izsakās „St. Louis [P]ost Dispatch".

[N]oraidot pilna republikāņu senā[t]ora Vandenberga paskaidrojumi [p]ar Senātā, ka ASV drīz būsot [s]pēkus noslēgt separātus mierlīgu[m]us ar Vāciju un Austriju un radīt [p]amatu par starptautisku atom[e]nerģijas kontroli bez Padomju Sa[v]ienības piekrišanas. ASV vairs ne[v]arot pārāk ilgi gaidīt uz padomju [v]ienošanos un Padomju Savienības [a]tteikšanu Rietumu un Viduseiropas

Krievu DP meitene [s]ēž no nometnes, [k]ā apprecētu angli

[N]epilnus trīs gadus vecā sevasto[p]ietē Anna Krainova salaulājusies [a]r Bekenhemas cietuma veikalnieka [H]einingmēsairā. Lai to izda[r]ītu viņa slēpšanos pati no saviem [v]ecākiem — krieviem.

[P]ēc kāda Austrijā, 1945. gadā, kad [a]nna Krainova pirmo reizi ierau[d]zēja tanīgo, jauno izpletņu lēcēju [J]ohn Hilu. Vācieši bija Annu [i]zmantojuši vergu darbos uz [l]auka, un viņa bija strādājusi [p]ie saimnieka fabrikā, līdz nāca atbrī[v]ošana. Pēc tam Anna pusotra gada [d]zīvoja redzējusi savu mīļoto, [k]ā viņš ar Anglijas konsulāta [p]alīdzību lidmašīnā no [v]ācu zonas Anglijā. Atlauju do[t]ēja karaliene Anna dabūja jau [p]ēc kāriem mēnešiem un ar [v]isādiem šķēršļiem un ar [d]ažādu kaŗavīru vilcienu devās [u]z Tidenham šķērsojot krievu [z]onas tuvumā. Krainovas do[m]ēkļi pārbaudīja krievu kontro[l]ētāji. Tā kā dokumentos bija [k]ļūdaini viņas dzimšanas vieta — [K]ēnigsberga, krievi meitenei aizturēja [v]isu kādu transita nomet[n]ē. Tā kā pratināšanai viņai teikts, ka [v]iņa ir kādu laiku dzīvojusi pie [k]rievu meitenei precē[t]ās angļu kaŗavīru. Neviena [n]o meitenēm nedrīkstot atstāt [K]rainovu nometnē notu[r]ēja, līdz tā kādu va[k]aru pēcpusdienā aizbēgusi.

DM

ap[v]
DRA[U]
Jaunas ma[š]
apvērsumu
izvērsoties
rūpnieciskā
saimniecības
paudusies ar
Gerharda H[a]
Spriežot pēc
speciālistu ja
ārzemju pres
gatavojas otr
šinī nozarē.

Audumu ra[žo]
nemainīgs ja
apstiprina iz
kapenēs. Šī
kokvilnas va
nus un no š
drānu — „au
technika gata
kāpties, iegā
la — tiešā v
aušanas sta
gatavu drānu
nevarētu nem
dumu". Tas
bīdītu malā
aužamo maš
šanas starppr
bu un iztiku
cilvēku. Ja
tekstilrūpniec
tad tā saimn
financiālās u
grūti pārredz

1945. gadā
jau 2 miljoni
nas, kas gan
patēriņa. Iz
mašīna, kas n
žo tieši drānu
un no tām i
ap 8 milimetr
sas lenti, kas
nas vatei. K
masu saspiež
veļas drānas
apstrādā ar šķ
katru atsevišķ
Šķidrums ir
arī krāsains,
spējams reizē
nu" uzspiest
Apdrukāto dr
žavē un uztin

Šī nevērptā
ievērojami lē
zīstamo ne vi
lieki ap divpa
cešu, bet arī
tēriņš ir ma
kokvilnas ar
iegūt trīs reiz
pēc vecā paņē
teriālam ir pil
šim no tā iz
bērnu autiņi,
personāla tērp
cībai un citi p
šim izmantoja
Drānas izmak

...ōti — nē!

...ka kāds atjautīgs ogļracis ar gludu parastu virvi nolaidies drošības jostas izgudrotājam palīgā.

Henrija Forda pilsētā Detroitā Džons Fabians nolēmis ielauzties bankas namā īpaši drošā un nepoma jumtam, grīdām un griestiem. Izurbies cauri četriem stāviem. Tad laimīgi nonācis telpā, kur dežurējis viens kriminālinspektors un divi policisti.

Jovas štāta Kounsilblefas pilsētas valde saņēmusi Ernesta Medleja ierosinājumu izdot likumu, kas aizliegtu lidmašīnām lidot zemāk par 200 metriem. Lidmašīnas, kas lidojot virs namu jumtiem, radot tik stipru vēju, ka viņam pastāvīgi norauj cepuri no galvas.

Anglijā, Elvedenas pilsētas nakts sargs Jans Džemsons nosodīts uz vienu mārciņu naudas soda par to, ka ik nakti pret rīta pusi zvanījis pa telefonu dažādiem ļaudīm un aprasījies, cik pulkstenis. Tiesā viņš paskaidrojis, ka nespēj iegādāties pats sev pulksteni.

Pasaulē, cik zināms, trūkst ne tikai pulksteņu, trūkst arī citu lietu. Anglijas apakšnamā notikušas debates par kožļājamo gumiju. Valdības pārstāvis lords Čorleja paskaidrojis, ka Anglija 1946. gadā ievedusi no ASV 356 t kožļājamās gumijas par 772.796 dolariem. Kad konservatīvie pārmetuši valdībai lieku ārzemju valūtas izdošanu, lords Čorleja atbildējis, ka kožļājamā gumija pilnīgi nepieciešama ogļračiem, kas nespēj iegādāties pietiekami daudz tabakas.

Dānijai trūkst 40 t labās kājas skrituļslidu. Lieta tāda, ka Dānijas valdība arī gribējusi taupīt ārzemju valūtu. Tā noteikusi, ka turpmāk nedrīkstot ievedīs vairāk par 40 t Anglijas skrituļslidu gadā. Nākošā sūtījumā arī saņemtas 40 t skrituļslidu — visas kreisai kājai.

Ir zemes, kur netrūkst tikai pulksteņu, kožļājamās gumijas un labās kājas skrituļslidu. Ir zemes, kur nav ko ēst. Bet par to jāraksta atsevišķs raksts. — Ir vēl zemes, kur, laikam, trūkst kārtības. Vismaz tādas kārtības, kas visiem patiktu. Tokijā 24 gadus vecā Niši Ašaja ieradusies policijā un atzinusies, ka noslepkavojusi cilvēku. Pēc ilgas pratināšanas viņa tomēr atzinusies, ka melojusi. Viņai licies, ka „dzīve labi iekārtotā cietumā būtu patīkamāka nekā nelabi iekārtotā pēckara pasaulē".

Arī misters Džons Ringlings Norts — brāļu Ringlingu, Barnuma un Beileja cirku apvienības vicedirektors nav apmierināts ar kārtību. It īpaši ar Eiropas kārtību. Viņš apceļojis Eiropu, ieradies Francijā, ar pilsētu roku pasniedzis viesnīcas apkalpotājam 5000 franku banknoti, apjautājies, vai dzeramnauda nav par mazu, tad pagriezies pret žurnālistiem un teicis: „Pie velna! Jums te Eiropā nav nekādas kārtības!" — Misters Ringlings Norts nav varējis iegūt vīzas sešu šimpanzu izceļošanai no Portugales.

Tai pašā Eiropā, cik zināms, atrodas ap miljons cilvēku, kas arī nevar iegūt ne pulksteņus, ne lāga tabaku, ne kožļājamo gumiju tās atvietošanai, ne labās kājas skrituļslidas, ne arī vīzas pašu — nevis savu šimpanzu — izvešanai. Šie cilvēki dažkārt jūt rūgtumu, kad tie dzird, ka citur par visu, kas starp debesīm un zemi, interesējas vairāk nekā par viņiem.

Bet vai ir jādusmojas?

Kad jautrā sabiedrībā ejam pa telu un uz kāda pelēka nama peļēkām kāpnēm redzam pelēku bērna seju, tad arī mums uz mirkli kļūst it kā pelēki. Ir tā kā kauns, tā kā neērti skatīties šim bērnam acīs un smieties, it kā kaut par to, ka mēs esam jautri, kamēr pasaulē ir nelaimīgi bērni.

Mēs paejam bērnam garām klusēdami un nodurtām galvām. Mēs klusējam, kamēr tiekam aiz stūra. Tad atkal smejamies un triecam, nelāga slogs noveļas no sirds. Kad posts nav tieši acu priekšā, mēs to aizmirstam. Kad posta ir pārāk daudz, mēs pie tā pierodam.

Pasaule diemžēl tā iekārtota, ka posta piemeklētam jābūt pateicīgam, ja citi to vispār kādreiz atcerētos. Nevar prasīt, lai veselais domā tikai par to, kas nav vesels. Un, ja mēs tagad esam visi neveseli — jo kad gan cilvēks var būt slimāks, kā tad, kad viņš zaudējis dzimteni, — tad varam darīt tikai vienu — uztvert pasauli tādu, kāda tā ir, un atgādināt sevi noteikti, bet bez asuma un bez dusmām.

Un bez tam — Pīrla Praisa kundze Demoirā šķīrusies no sava vīra tāpēc, ka tas — būdams pilnīgi vesels — jau septiņus gadus gulējis gultā un teicis, ka negrib par pasauli nekā zināt. Nudien, ir tādi brīži, kad liekas, ka misters Praiss ir vissprātīgākais cilvēks, kas pēdējos gadsimtos šai pasaulē dzīvojis. Cik labi būtu darīt to pašu, ko dara viņš! Bet, kad tāda vēlēšanās uznāk, tad tomēr jāņem pašam sevi aiz apakšas, jāsapurinās un jāsaka:

„Nē! Par spīti nē!"

Alfa Sandra Liepa

Arī Vandenbergs piekrīt separātiem mierlīgumiem

VĀCIJAS RIETUMJOSLU APVIENOŠANĀS ATBALSIS

Lai kādām Eiropas problēmām savās apspriedēs un komentāros pieskartos pasaules politiķi, — allaž viņu secinājumi noved pie viena apstākļa: Eiropas problēmas nav iespējams nokārtot ātrāk, pirms nav nokārtotas Vācijas problēmas. Vācija pēckara politikas veidotājiem izrādījusies ciets rieksts: līdzšinējās četru lielvalstu konferences nav devušas taustāmus rezultātus. Bet dzīves reālitātes nelauj nogaidīt neierobežoti ilgi. Tādēļ pēc principa: labāk darīt kaut ko nekā neko, apvienotas angļu un amerikāņu okupācijas joslas Vācijā, atstājot visas iespējas no šīs divu joslu apvienības jebkurā brīdī pāriet uz visas Vācijas saimniecisko vienību, ja abas pārējās okupācijas lielvalstis, vispirmā kārtā Padomju Savienība, arī tam beidzot pievienotos.

Pretējā gadījumā pārsvaru varētu ņemt ASV ekspreziden ta Huvera ieteiktais viedoklis — slēgt ar Vāciju, tāpat arī ar Japānu, separātu miera līgumu. „Pravda" šo Huvera priekšlikumu nosauca par „neatbildīgu". Tas esot izmēģinājuma balons jauna veida karā. Plāna aizstāvētāji mēģinot pārējām ieinteresētajām valstīm uzspiest nedemokratisku mierlīgumu.

Komentējot Huvera plānu, „New York Herald Tribune" norāda, ka pašreizējā pasaules situācija vairāku iemeslu dēļ esot neciešama. Kara nobeigumā plānoto nodomu kopīga reālizēšana padarīta neiespējama. Ja Padomju Savienība nevar dot konkrētus pierādījumus, ka tas tomēr iespējams, tad liktos neizbēgams tāds nokārtojums, kas rietumvalstīm ļautu savās territorijās izveidot savu sistēmu un iedarbināt to pēc pašu politiskiem un ekonomiskiem principiem. Huvera plāns neesot mazāk nozīmīgs par „Trumena doktrinu". „Baltimore Sun" aizrāda, ka vāciešiem un japāņiem ātrāk nebūs enerģijas ņemt savu zemju likteni savās rokās, iekāms nebūs zināmi mierlīgumu noteikumi. „Kālab mums pašiem nepārņemt iniciātīvu un neslēgt pašiem savus mierlīgumus, ja kopīgi līgumi nav iespējami?" vaicā laikraksts.

Huvera plānam ASV radušies arī citi piekritēji, un kāds senātors ierosinājis lietu nodot UN, kur amerikāņu centieni paātrinātā kārtā īstenot mieru atradīšot vispārēju atbalstu. Divu rietumu joslu apvienošanu un saimniecības padomes radīšanu „New York Times" apzīmē par pirmo konkrēto soli uz Vācijas jaunuzbūvi, kas nepieciešama Eiropas un visas pasaules atveseļošanai, kā arī ASV finanču ālās atbildības atslogošanai. Līdzīgi izsakās „St. Louis Post Dispatch".

Ievērību pelna republikāņu senātora Vandenberga paskaidrojumi 3. jūnijā Senātā, ka ASV drīz būšot spiestas noslēgt separātus mierlīgumus ar Vāciju un Austriju un radīt nolīgumu par starptautisku atomenerģijas kontroli bez Padomju Savienības piekrišanas. ASV vairs nevarot pārāk ilgi gaidīt uz padomju sadarbību un Padomju Savienības piekrišanu Rietumu un Viduseiropas stabilizēšanai. Reizē Vandenbergs aizrāda, ka pastāvot stipra opozicija pret Italijas mierlīguma ratificēšanu. Bet ja to neratificētu, tad Italija būtu pilnīgi pamesta komūnistiskās propagandas varā, kas būtu slikti pašai Italijai, visai Eiropai, ASV un slikti arī vispārējam mieram.

Ģenerālis Klejs paskaidrojis, ka jaunā abu joslu saimnieciskā apvienošana izdarīta tā, ka arī padomju un franču josla ikkurā brīdī var tai pievienoties. Par Huvera priekšlikumu Klejs norādīja, ka tas tomēr esot tikai privātas personas priekšlikums, kaut gan šī persona ASV baudot lielu cieņu.

Citas amerikāņu balsis gan arī norāda, ka Huvera ieteiktais virziens slēpjot sevī politiskas briesmas. Publicists Lipmans raksta, ka Huvers laikam esot aizmirsis, ka Vācija un Japāna separāta mierlīguma gadījumā paliktu vēl kara stāvoklī nevien ar Padomju Savienību, bet arī ar daudzām citām valstīm. Huvera ieteikuma reālizēšana uzliktu ASV pienākumu turēt Vāciju un Japānu atbruņotu, reizē aizsargājot šīs valstis pret to kaimiņiem. „Ieteikt separātu mierlīgumu ar vel neeksistējošu vācu valdību vienā Vācijas daļā," raksta Lipmans, „nozīmē nevien atkārtot katastrofālo 1920. gada kļūdu, bet to vēl iemūžināt." Amerikāņu radio komentātors Agronskis norāda, ka šādi separāti mierlīgumi automatiski izstumtu Padomju Savienību no Apvienoto Nāciju saimes un piespiestu to iet savrupceļus, kas varētu izrādīties ļoti bīstami. Pēc vadītāju amerikāņu ārpolitķu ieskatiem, rietumu un austrumu joslā sadalīta Vācija būtu katastrofas izaicināšana.

DENA, NYHT

Krievu DP meitene izbēg no nometnes, lai apprecētu angli

Divdesmit trīs gadus vecā sevastopoliete Anna Krainova salaulājusies ar Hedenhemas ciema veikalnieka dēlu Bekinghemšairā. Lai to izdarītu, viņa aizbēgusi pati no savīem tautas brāļiem — krieviem.

Tas bija Austrijā, 1945. gadā, kad Anna Krainova pirmo reizi ieraudzīja izskatīgo, jauno izplētņu lēcēju Ernestu Holu. Vācieši bija Annu pārvietojuši vergu darbos uz Austriju, un viņa bija strādājusi kādā apavu fabrikā, līdz nāca atbrīvošana. Pēc tam Anna pusotra gada vairs nebija redzējusi savu mīļoto, bet beidzot ar Anglijas konsulāta sagādāto palīdzību lidmašīnā no Vīnes ieradās Anglijā. Atļauju doties pie iecerētā Anna dabūja jau pirms vairākiem mēnešiem un ar kādu angļu karavīru vilcienu devās ceļā. Vilcienam šķērsojot krievu joslu Vīnes tuvumā, Krainovas dokumentus pārbaudīja krievu kontroles ierēdņi. Tā kā dokumentos bija atzīmēta viņas dzimšanas vieta — Sevastopole, krievi meiteni aizturēja un noveda uz kādu transita nometni. Tur tā pratināta; viņai teikts, ka neesot labi krievu meitenei precēties ar angļu karavīru. Neviena krievu meitene nedrīkstot atstāt Krieviju. Krainova nometnē noturēta trīs nedēļas, līdz tā kādu vakaru piemānījusi sargu un izbēgusi.

DM

Ķīnas lielā cerība

Kādreiz Dzelteno upi — Huangho, sauca par „Ķīnas lielo bēdu". Tagad to pašu upi sauc par „Ķīnas lielo cerību".

Savā laikā Dzeltenā upe pastāvīgi pārplūda un pārrāva cilvēku celtos aizsprostus, pārpludinādama plašus apgabalus. 1938. gadā ķinieši paši izārdīja aizsprostus 600 km no upes grīvas Po līcī un novirzīja upi no tās parastās gultnes, lai ar to kavētu japāņu iebrukumu. Pirms novirzīšanas Dzeltenā upe tecēja uz ziemeļaustrumiem, pēc tam tā tecēja uz dienvidaustrumiem, ietecēdama Dzeltenā jūrā 900 km uz dienvidiem no agrākās grīvas. Japāņu mechanizētais karaspēks iestiga dubļos, bet upes ūdeņi sapostīja arī 2 milj. akru labas tīrumu zemes.

Pagājušā gada martā ķinieši ar UNRRAs atbalstu sāka milzu būvdarbus, lai no jauna aizsprostotu upi un atvirzītu to iepriekšējā gultnē. Šis bija viens no nedaudziem pasākumiem, ko atbalstīja kā Čangkaišeks, tā Ķīnas komūnisti. Saskaņa gan nebija ilga, bet darbs, par spīti politiķu strīdiem, tomēr nobeigts. Dzeltenā upe kopš nepilna mēneša atkal tek vecajā gultnē. Un pagājušā nedēļā arī bēgļi, kas bija pametuši appludināmos apgabalus, sāka atgriezties savās vecajās vietās. Noteikts, ka ik dienas drīkst atgriezties 2000. Un viņi atklāja, ka zeme, kas atradusies zem upes ūdeņiem, kļuvusi vēl auglīgāka. Lietpratēji aprēķinājuši, ka jaunā zeme dos vēl 1,5 milj. bušeļu rīsa Ķīnai, kas līdz šim pavisam ražojusi 2 miljonus bušeļu.

Cilvēkiem ir atkal mājas, cilvēkiem ir rīss, upe savaldīta, pali ierobežoti. — Dzeltenie pali.

Kad pienāks laiks, kad kādā citā zemē ierobežos palus, citas krāsas palus, kad cilvēki varēs pa 2000 dienā atgriezties mājās, ko ilgi nav redzējuši?

Lp.

Tekstilrūpniecība apvērsuma priekšvakarā

DRĀNAS BEZ VĒRPŠANAS — NAMAMĀTEM GAIDĀMI PĀRSTEIGUMI

Jaunas mašīnas reiz jau radījušas apvērsumu tekstilrūpniecībā, reizē izvēršoties par veselu revolūciju rūpnieciskā ražošanā, kas iegājusi saimniecības attīstības vēsturē un izpaudusies arī pasaules literatūrā ar Gerharda Hauptmaņa „Audējiem". Spriežot pēc saimniecības tehnisko speciālistu jaunākajiem atzinumiem ārzemju presē, iespējams, ka pašreiz gatavojas otrs tikpat liels apvērsums šinī nozarē.

Audumu ražošanas princips palicis nemainīgs jau ap 6000 gadu, kā to apstiprina izrakumi kādās ēģiptiešu kapenēs. Šis princips ir: no vilnas, kokvilnas vai zīda savērpj pavedienus un no šiem pavedieniem noauž drānu — „audumu". Tagad tekstiltechnika gatavojas no šī principa atkāpties, iegūstot no pamatmateriāla — tiešā veidā, bez vērpšanas un aušanas starpprocesiem, lietošanai gatavu drānu, ko tādā gadījumā īsti nevarētu nemaz vairs saukt par „audumu". Tas nozīmētu, ka pilnīgi nobīdītu malā miljoniem vērpjamo un aužamo mašīnu, likvidētu tos ražošanas starpprocesus, kas devuši darbu un iztiku daudziem miljoniem cilvēku. Ja jaunatradums kļūtu par tekstilrūpniecības normālo praksi, tad tā saimnieciskās, rūpnieciskās, financiālās un sociālās sekas pat grūti pārredzēt.

1945. gadā kādā ASV fabrikā ražots jau 2 miljoni metru jaunā veida drānas, kas gan ir tikai niecīga daļa no patēriņa. Izmantota jaunizgudrota mašīna, kas no kokvilnas pūkām ražo tieši drānu. Mašīna pūkas izsukā un no tām izveido metru platu un ap 8 milimetrus biezu kokvilnas masas lenti, kas līdzinās vaļīgai kokvilnas vatei. Ejot cauri veltņiem, šo masu saspiež normālā apģērbu vai veļas drānas biezumā un pēc tam apstrādā ar šķidrumu, kas nostiprina katru atsevišķo kokvilnas šķiedru. Šķidrums ir vai nu bezkrāsains, vai arī krāsains, tā ka pēc vēlēšanās iespējams reizē ar auduma „fiksēšanu" uzspiest tam vajadzīgo rakstu. Apdrukāto drānu karstos veltņos izžāvē un uztin izsūtīšanai.

Šī nevērptā, neaustā tekstilija ir ievērojami lētāka par līdz šim pazīstamo ne vien tāpēc, ka kļuvuši lieki ap divpadsmit dažādu starpprocesu, bet arī tādēļ, ka materiāla patēriņš ir mazāks. No kilograma kokvilnas ar jauno paņēmienu var iegūt trīs reizes vairāk drānas, nekā pēc vecā paņēmiena. Jaunajam materiālam ir pilnīgi gluda virsma. Līdz šim no tā izgatavoti galvenokārt bērnu autiņi, piena filtri, medicīnas personāla tērpi, drāna apavu rūpniecībai un citi priekšmeti, kuriem līdz šim izmantoja cellulozu vai papīru. Drānas izmaksa ir zemāka nekā izdevumi par netīro priekšmetu mazgāšanu. Tādēļ var paredzēt, ka drīzā laikā, piemēram, kabatas lakatiņus, galdautus, nelielus aizkarus vairs nemazgās, bet pēc savalkāšanas aizmetīs. Krekliem vai palagiem jaunā drāna vēl par nestipru, jo šķiedras virzienā diezgan viegli plīst, bet ar šķiedru krustošanu to paredz drīzumā novērst. Jau būvē jaunās mašīnas, kas ražos uzlaboto materiālu.

Līdztekus šiem jauninājumiem tekstiliju uzbūvē turpinās to ķīmiskā uzlabošana, kas pagarina drānu mūžu. Pieliekot dažas ķīmikālijas, iespējams divas dažādas jaunā paraugа drānas karstā veidā tā saspiest kopā, it kā tās būtu sašūtas. Pie tam abas lietojamās drānas var būt tik plānas un caurspīdīgas kā plīvurs. Tādēļ nav vairs nekāda utopija pareģojums, ka namamātes nākotnē drānas nevis sašūs, bet „sagludinās" ar karstu gludekli. Arī drānu raušanos iespējams novērst ar dažādām ķīmiskām piedevām, tāpat burzīšanos valkājot. Te izredzes arī vīriešiem, — ja padomājam kaut par bikšu gludināšanu, kas tad kļūtu lieka!

Pazīstama vēl cita ķīmiska piedeva, kas katru drānas šķiedru ietērpj neredzamā, praktiski nenodeldējamā plēvē un rada iespēju vissmagāko uzvalku drānu izmazgāt un izžāvēt tipat ātri un viegli kā visplānāko sieviešu zeķi! Kāds ammonija savienojums savukārt panāk to, ka ikkura drāna atgrūž jebkuru šķidrumu: ūdeni, eļļu, tinti. Šķidrums, pieskaroties drānai, izveidojas sīkos pilienos un notek kā dzīvsudraba lodītes. Šādā veidā kara laikā impregnēti miljoniem amerikāņu karavīru tērpu. Visas šīs ķīmiskās piedevas arī ļoti lētas. Laboratorijās turpinās vēl citi jauni meklējumi tekstilķīmijas nozarē.

Arī pašas kokvilnas stāvoklis jau apdraudēts: kokvilna var zaudēt savu monopolstāvokli ražošanā, jo zinātnieki konstatējuši, ka gandrīz visu vienkāršo olbaltumu — proteīnu molekulārā uzbūve ir tāda, kas atļauj tos pārveidot par tekstilšķiedrām. Šādas šķiedras jau iegūtas no olām, zemes riekstiem, valzivju eļļas, vistu spalvām un koku mizām. Ja pētījumi izvērstos par praksē lietojamiem paņēmieniem, tas tad atkal nozīmētu apvērsumu saimniecībā, it īpaši galvenajās kokvilnas ražotājās valstīs — ASV, Indijā, Ķīnā, Padomju Savienībā, Ēģiptē. ASV īsi pirms kara ieguva gadā ap 2,3 milj. t kokvilnas, kad visas pasaules kopraža bija pāri par 5 milj. t. Tanī pat laikā visā pasaulē bija darbā 154 miljoni vērpjamo spoļu, no tām Anglijā ap 43 un ASV ap 30 miljoni.

C.

Prāva, kas var ilgt divus gadus

SOMIJAS-SAIMNIECISKĀS UN POLITISKĀS GRŪTĪBAS

No Somijas iekšpolitiskiem notikumiem sabiedrības uzmanību sev pievērsusi kāda prāva, kas sākās jau martā, un, paredzams, ilgšot ap 2 gadi. Prāvā 206 personas apsūdzētas par ieroču krājumu slēpšanu. Pavisam prāvā iejaukts ap 2000 personu, bet pret pārējām vēl nav nobeigta apsūdzības rakstu sastādīšana.

Stokholmā iznākošais žurnāls „The Baltic Review" norāda, ka prāvā pirmajā grupā iejaukts lielāks skaits somu armijas virsnieku. Šie virsnieki esot rēķinājušies ar komūnistu līdz šim lietotām metodēm, piemēram, Baltijas apgabalos, kur svinīgiem solījumiem un nolīgumiem par Baltijas valstu suverēno tiesību respektēšanu sekojusi pilnīga šo valstu uzsūkšana. Apsūdzētie virsnieki bijuši pārliecībā, ka tajā brīdī, kad būs izrusi somu armija, atrodot kādus ieganstus, visa Somijas territorija tiks okupēta. Lai tādā gadījumā varētu sākt partizānu karu, virsnieki nolēmuši noslēpt ieročus.

Somijas politiskā policija, kas esot komūnistu rokās, darījusi visu, lai šos apstākļus izmantotu partijas propagandai. Prāvas izmeklēšanas gaita esot tik pamatīga, ka sasniedzot rekordu. Piemēram pulkvežleitnants Hahti nepilnu divu gadu laikā esot pratināts 239 reizes. Visi 43 dažādie pratinātāji centušies savos ziņojumos formulēt Hahti izteikumus tā, lai tie kompromitētu citus, nevainīgus cilvēkus. Izlietoti dažādi līdzekļi, lai panāktu kompromitējošas liecības pret vadītājām ģenerālštāba personām, ģenerāli Airo, ģenerāli Heinrichsu un pat virspavēlnieku feldmaršalu Mannerheimu, iejaucot viņus ieroču slēpšanas lietā. Kad apsūdzētie atteikušies parakstīt šādas liecības, visdažādākiem līdzekļiem mēģināts panākt, lai tie savu nostāju mainītu: tiem aizliegts lasīt grāmatas, pieņemt apmeklētājus un saņemt pārtikas sainīšus, kaut gan likums viņiem šīs priekšrocības atļauj. Ģenerālis Airo tiesas sēdē apvainojis politisko policiju, ka tā apgājusies ar viņu nehumāni, cerībā, ka viņš izdarīs pašnāvību. Kad Airo bijis bīstami slims, viņam liegta medicīniskā palīdzība, un viņa kamerā reiz „aizmirsta" tērauda virve.

Politiskā policija un komūnistu prese centusies ieroču slēpšanu nostādīt par sazvērestību pret Somijā pastāvošo likumīgo kārtību un par mēģinājumu nodibināt fašistisku iekārtu. Neviens no apsūdzētajiem agrāk neesot aktīvi darbojies politikā, un vēl jo mazāk tie pazīstami kā fašisma simpatizētāji. Somu virsniekus uz ieroču slēpšanu esot pamudinājis vēl viens apstāklis: viņi ticējuši, ka rietumu sabiedrotie pēc nacisma satriekšanas nekavējoties atklās, ka nav iespējams sadarboties ar totalitārismu. Tādā gadījumā Somiju okupētu rietumu demokratijām nelabvēlīgi spēki, un arī tad ieroči būtu nepieciešami partizānu karam.

Somu politiskās partijas sākušas gatavoties vispārējām vēlēšanām, kaut gan prezidents Dr. Pazikivi politiķiem norādījis, ka nebūtu gudri rīkot vispārējas vēlēšanas, pirms Maskavā nav ratificēts Somijas mierlīgums un pirms nav izlemts Somijas iesniegums Saimas kanāļa un Turku dzelzceļa lietā. Tajā Somija vēlas panākt sev tiesības izmantot Saimas kanāli austrumos un Helsinku - Turku dzelzceļu rietumos, cauri padomju okupētajam Porkalas apgabalam. Cenzētā prese likusi saprast, ka vispārējas vēlēšanas varētu novirzīt Somiju politiski pa labi un bojāt attiecības ar Padomju Savienību. Tieslietu ministrija tomēr jau sagatavo jaunus vēlētāju sarakstus. Tādi kļuvuši vajadzīgi, ievērojot daudzos bēgļus no Padomju Savienībai nodotiem apgabaliem. Partijas jau sākušas propagandas kampaņu.

Arī nesen izbeigtā somu valdības krize, kas ilga gandrīz divus mēnešus, izskaidrojama ar Somijas īpatnējiem politiskiem apstākļiem. Ministru prezidentam Somijā tagadējos apstākļos ne vien jābauda partiju atbalsts, bet arī Padomju Savienības uzticība, ja valdība grib izbēgt no liekām problēmām. Somijas lielākās politiskās partijas ir tautas demokrati, sociāldemokrati un agrārieši. Tautas demokratu partiju veido komūnisti un tie bij. sociāldemokrati, kam pašu partija likusies par maz radikāla. Tautas demokrati cīnās par augstākām algām rūpniecībā un zemākām pārtikas un patēriņa preču cenām. Līdzīgu, bet daudz liberālāku līniju aizstāv sociāldemokrati, uzsverot nevien melnā darba strādnieku, bet arī ierēdņu intereses. Agrārieši, sīkzemnieku atbalstīti, dzenas pēc augstākām lauksaimniecības ražojumu cenām ikreiz, kad rūpniecībā notiek kādi algu paaugstinājumi. Ceturtā un mazākā partija Pekalas koalicijas valdībā ir zviedru tautas partija, kas vairāk rūpējas par zviedru minoritāti, nekā par vienas vai otras šķiras interesēm. Konflikts algu un cenu dēļ, starp tautas demokratiem un sociāldemokratiem vienā un agrāriešiem otrā pusē, sākās jau 1945. gadā, līdz valdība pagājušā gada vidū panāca sešu mēnešu ilgu pamieru darba devēju un ņēmēju organizāciju starpā. Šīs saimnieciskās pretešķības un inflācijas draudi arī noveda līdz iepriekšējās Pekalas koalicijas valdības aiziešanai aprīlī.

Somijas valdībai jārūpējas par mierlīguma uzlikto pienākumu pildīšanu. Lai gan Somijai ar mierlīgumu uzliktas diezgan smagas nastas, tā nav nekur protestējusi, kā to darījušas citas agrākās Vācijas sabiedrotās valstis. Somijas saistības attiecas galvenokārt uz Padomju Savienību un bija jau daudz ātrāk nofiksētas ševiškos līgumos. Krievu okupācijas Somijā nav. Nav arī ciešāku kultūrālu attiecību abu tautu starpā. Reparāciju un pārējos jautājumus kārto īpašas komisijas. Padomju Savienības pārstāvju vajadzībām Helsinkos apķīlātas trīs lielas viesnīcas un vairāki privāti nami un dzīvokļi. „Neue Zeitung" no tā secina, ka Maskava saviem ierēdņiem Helsinkos norādījusi atturēties no tuvākas satiksmes ar somiem. Tādēļ arī krievus reti varot sastapt pilsētas lokālos.

Galējās kreisās somu partijas gan cenšas izmantot PSRS izcilo stāvokli Somijā saviem nolūkiem, bet tam pretojas labās partijas, kas dažkārt savu viedokli deklarējušas enerģiski un noteikti. Piemēram, pagājušā rudenī tās protestēja pret kreiso elementu pārvaldītās politiskās policijas rīcības metodēm. Bez tam vērojama somu vēlēšanās atjaunot pārtrauktās attiecības un sakarus ar rietumiem. Bet satiksmes iespējas ar rietumiem līdz šim ir trūcīgas — viena gaisa satiksmes līnija un kuģu satiksme ar Zviedriju. „New York Herald Tribune" ziņo, ka ar 22. jūniju ar krievu piekrišanu sāksies amerikāņu gaisa satiksmes sakari ar Helsinkiem. Tas palīdzēs uzlabot kontaktu ar rietumiem. Mierlīgums, reparācijas un dažādi ševiškie nolīgumi par agrāko vācu īpašumu nodošanu uc. tomēr Somijas saimniecībā visielākā mērā iestrāvo Padomju Savienības ietekmes.

M. D.

DAŽOS VĀRDOS

Agrākais ārlietu ministrs Bērns kļuvis par Amerikāņu filmu rūpnieku apvienības juridisko padomnieku. Viņš arī pārstāvēs apvienību komisijā, kas patlaban izmeklē komūnistu aktīvitāti Holivudā.

Vispārējas vēlēšanas Itālijā notiks 9. novembrī, paziņojis ministru prezidents Degasperi un Satversmes sapulces prezidents Teracini.

Komūnistu partijas audzināšanas darbs Padomju Savienībā pēdējos mēnešos pilnīgi reorganizēts, ziņo Maskavas radio.

Pirmo reizi franču kriminālistikas vēsturē kriminālpolicija griezusies pie kādas okultistu biedrības, lai tā palīdzētu noskaidrot kādu slepkavību.

Ķīnas tautas padomē ar 90 parakstiem iesniegts ierosinājums ar likumu aizliegt skūpstīšanos.

Cīņai pret simtiem miljonu kāpuru „invāziju" Derbišairā, Anglijā, uzcelts pusotra metra augsts akmens aizsprosts. Kāpuru savairošanos, kāda Anglijā neesot piedzīvota 30 gadu, izskaidro ar dažu putnu sugu panīkšanu.

Transjordānijas karalis plānojot Vidējo austrumu valstu kopīgu pretkomūnistisku aliansi, nesen paziņoja Transjordanijas pārstāvis Bagdadē. Alianšē ietilptu Turcija, Irana, Irāka, Afganistana un Transjordānija.

Gandija kabatas pulksteni dzelzceļa stacijas drūzmā nozadzis kāds kabatas zaglis. Gandijs šo pulksteni bija lietojis jau 25 gadus.

Organizētas bērnu un pusaudžu bandas vācieši slepeni nosūtot pāri Šveices robežai, lai tie Šveicē ubagotu un zagtu, pēc kam bandas ar ieguvumu atkal atgriežas Vācijā, ziņo „Daily Mail".

28 Nujorkas policijas detektīvi kara laikā iestājušies ASV komūnistu partijā, lai novērotu partijas darbību, ziņo „New York World Telegram". Daļa aģentu iekļuvuši atbildīgos partijas posteņos.

Albānijā notiekot angloflilu ierēdņu „tīrīšanas", ziņo AP. Tos apvainojot slepenos sakaros ar angļu misiju, kas Albāniju atstājusi jau pirms vairāk nekā gada.

Dienvidslāvijā, Austrijā, novērojams pastiprināts bēgļu — „tautas vāciešu" ieplūdums no Dienvidslavijas. Mēnesī robežu pārejot ap 4000. Ienācēji apgalvo, ka varot sagaidīt vēl ap 100.000.

40 stāvu debesskrāpi decembrī sāks celt Nujorkā UN galvenās mītnes vajadzībām. Tā būs pirmā no UN kvartālā paredzētajām pārvaldes ēkām. Bez tam tur būs apakšzemes garāža 2000 automobiļiem, teātris, slimnīca, bibliotēka, restorāni, pasta, telegrafa un telefona centrāle.

Voldemārs Baumanis,
LS un FAP basketbola noz. vadītājs

Izturības pārbaudījums

LATVIEŠU BASKETBOLISTU FRANCIJAS TURNEJAS PANĀKUMU NOZĪME

Manā sapnis jau gandrīz 2 gadus bija noorganizēt mūsu basketbolistu viesošanos Francijā un sacensties ar franču spēcīgākajām vienībām. Tagad tas sasniegts, un panākumi ir labāki, nekā drīkstējām cerēt. Par to, ka brauciens varēja notikt, visliekākā pateicība manam senajam paziņam — franču izlases basketbolistam Lesmažū un mūsu futbolistam Vanagam. Pēdējais Francijā ir jau sportists ar vārdu.

Latviešu basketbolisti 20 dienās nobrauca ap 5000 kilometru, piedaloties 12 sacensībās. Šķiet, ka šādu izturības pārbaudījumu nav veikusi vēl neviena cita mūsu sportistu grupa ārzemēs. Visā turnejā nevienu spēlētāju tomēr nesavainoja, kas pierāda franču korrekto spēles veidu. Latvieši izpelnījās lielu popularitāti. Franču viesmīlību gribu novērtēt par nepārspējamu. Tai pievienojās preses cildinošās atsauksmes. Ja tiesneši, īpatnēji tulkojot spēles noteikumus, mums dažkārt izdarīja mazas pārestības, tad tas tikai vēl pavairoja mūsu popularitāti. Visur izskanēja simpatiju apliecinājumi un latviešu pašreizējā stāvokļa pareiza izpratne. Laikraksti uzsvēra, ka reprezentējam tādas valsts pilsoņus, kas politisko apstākļu dēļ nevar atgriezties dzimtenē. Ar gandarījumu tagad gribas atcerēties arī Francijā dzīvojošos tautiešus. Latvijas patriote Aija Bertrane bija pulcējusi visu Parīzes latviešu koloniju. To vidū ieradās tautieši, kas dzimteni nav redzējuši jau 30 gadu. Vērojot mūsu uzvaras un pēc sacīkstēm dzirdot latviešu dziesmas, viņu acīs varēja skatīt jūsmas asaras. Francijas latvieši vislabāk izprata propagandas nozīmi, ko paveicām savā turnejā. Esam laimīgi, ka mums izdevās mazliet izrauties no DP neapskaužamās dzīves un pierādīt, ka latvietis vēl vienmēr ir nesalauzts un gatavs katrai dzīves eksistences cīņai. Šķiet, ka tieši tā vislabāk varam izteikt sporta jēgu trimdā.

Par mūsu vērtīgāko panākumu uzskatāma 34—26 (14—14) uzvara Lionā pret Eveiv Sportifste Marie de la Guillotiere vienību, kas jau kopš 1943. g. ir labākā Francijā. Lionieši nav paraduši redzēt savu basketbolistu zaudējumus. Bija satraucošs mirklis, kad pirms spēles ziņotājs skaļruni vēstīja, ka Lionas sastāvā ir 6 Francijas valstsvienības spēlētāji, to vidū franču vispopulārākais basketbolists R. Busnels. Mēs pretiniekus pārsteidzām ar t. s. joslas aizsardzību. Franči gan vairākas reizes tika vadībā, taču beigās uzvarējām. Skatītāji klusu atstāja laukumu. Mūsu uzvara tos bija pilnīgi pārsteigusi.

Šīs dažas rindiņas būtu nepilnīgas, ja nepateiktu, ka latviešu basketbolisti pelnījuši vislielāko atzinību. Ik sacensībai viņi piegāja ar apziņu un nopietnību. Nantē spēlējām mazliet izklaidīgi. Domāju, ka esam pārguruši. Pēc sacīkstes izteicu domas, ka tās varbūt ir vīna sekas. Spēlētāji pēc tam no franču vīna devas atteicās, ko viesmīlīgie saimnieki pavisam nevarēja saprast. Mūsu izlases vienība, kas tik sekmīgi viesojās Francijā, teicami reprezentēja nevien Baltijas basketbola spēku, bet bija arī sporta disciplīnas ziņā saliedēta kopa.

Lietuviešu baketbolistu panākumi Monako

Gandrīz reizē ar mūsu sportistu viesošanos Francijā, spēcīga lietuviešu basketbola vienība no Vācijas devās sacīkšu turnejā uz Monako. Tur spēlēja arī amerikāņu lietuvieša Ruzga trenētā franču vienība Stade Francais, kāds Francijas karavīru piecnieks, Šveices vienība AS Lugano un AS Monako. Lietuvieši guva skaistus panākumus, izcīnot šajā turnīrā 1. vietu. Viņi visnirms pieveica Stade Francais 38—29. pie kam jau spēles sākumā tika 29—8 vadībā. Otrajā sacensībā lietuviešu izlase pārsniēja AS Monako 41—39. Šīs sacensības zaudētāji ierindojās 2. vietā, bet 3. v. ieguva Stade Francais, kas uzvarēja AS Lugano 32—30. Lietuvas vienības sastāvā bija brāļi Andruļi, Bagdonas, Duliunas, Varkala, Lapienis, Kitilius un Johansonas. Tā nebūt nav lietuviešu pašreiz spēcīgākā izlase emigrācijā, kāpēc gūtie panākumi jo vērtīgāki.

Vai darmštatiešu uzvaru anulēs?

LS un FAP basketbola nozares vadītājs V. Baumanis mūs informē: „Amerikāņu joslas basketbola meistarsacīkšu finālā Vircburgā Darmštates Kursas — Hanavas YMCAs pēdējā spēlē, kur uzvarēja Kursa, hanavieši bija spiesti uzstāties bez J. Štāla un A. Miezīša. Tie piedalījās Francijas turnejā. Hanavas YMCA iesniedza lūgumu sacīksti atkārtot. Esmu lūdzis mūsu emigrācijas sporta vad. A. Bērziņu sasaukt apspriedi minētā jautājuma izlemšanai. Domāju, ka, piedaloties ieinteresēto vienību pārstāvjiem, varēs atrast atrisinājumu, kas apmierinās abas puses."

Latviešu studentu meistarsacīkstes emigrācijā

19. un 20. jūnijā Pinebergā notiks latviešu studentu emigrācijas meistarsacīkstes vieglatlētikā, basketbolā un volejbolā. Vieglatlētikā programmā vīr. 100 m, 400 m, 800 m, 1500 m, lode, disks, šķēps, augstlēkšana, tāllēkšana, 4×100 m un olimpiskā stafete, bet siev. 60 m, lode, tāllēkšana un 4×60 m stafete. Sacentīsies atsevišķu augstskolu vienības. Basketbolā spēkosies tikai vīrieši, bet volejbolā vīrieši un sievietes. Dalībnieki līdz 17. jūn. piesakāmi J. Daliņam: Baltic University, Sports Department, Pinneberg (24b).

Jāņim Dikmanim

65 gadu

Jāņa Dikmaņa mūžā aizvadīti 65 gadi. Viņš dzimis 1882. g. 10. jūnijā. Zēna gaitās sāktā saskare ar sportu turpinājusies jau pussimts gadu. Toreizējais riteņbraucējs šodien ir Latvijas pārstāvis IOK (Starptautiskajā olimpiskajā komitejā).

Jānis Dikmanis nekad nav bijis rekordists, nav bijis arī treneris, kas audzinājis slavenības, taču paveicis darbu, kāds Latvijas sporta dzīvē pagaidām ir vienreizējs. Tas iezīmē Dikmaņa panākumus un sasniegumus sporta, ja tā var teikt, diplomātijas laukā. Cienījams savā ikdienas darbā, gavilnieks īsteni dižens tomēr ir mūsu sporta pasaules apjomā. Liekas, ka būs pareizi vērtēts, ja Latvijas fiziskās kultūras un sporta darbinieku saimē Jāni Dikmani ierindosim pašā pirmajā vietā.

Bija laiki, kad neatkarīgās Latvijas sporta lietu veidošanā un celšanā notika daudz strīdu. Bez bargas kritikas toreiz nepalika arī Dikmaņa darbs. Visi lielie „ienaidnieki" vēlāk tomēr kļuva krietni draugi. Izrādījās, ka sāktā cīņa kļuvusi veltīga, jo mērķis visiem bijis tikai viens — pēc labākās sirdsapziņas kalpot Latvijas sporta zelšanai un augšanai. Mūsu valsts brīvības pēdējos gados arī spilgti pierādījās, cik ļoti daudz šajā ziņā sasniegts. Un ja nu tā bija, tad liela loma pie šiem panākumiem piekrita Jānim Dikmanim. Viņa pieredze un padomi prata iespaidot ne vienu vien „karstu galvu". Jo impozantāka šī personība mums kļuvusi pēc tam, kad sekojošos nelaimes gados, svešu varu nomākti, vairs nedrīkstējām darīt to, ko uzskatījām par labu un pareizu. Jānis Dikmanis nelieca savu muguru nelūgto „ciemiņu" priekšā, bet šajos drūmajos laikos palika pavisam „tīrs". Bija brīži, kad Dikmani pilnīgi nobīdīja pie malas vai arī, savas pārliecības mudināts, viņš pats to izdarīja.

Jāņa Dikmaņa veikums aizvadītajos 65 gados ir liels. Daudz un dažādu amatu. Plašs un grūts darbs. Par to — mūsu paldies! Viss tomēr vēl nav padarīts. Šisdienas gavilnieks tādēļ atkal ir līdzgaitnieks latviešu emigrācijas sporta dzīves veidošanā. Daudz spēka un labākās sekmes šajā tik neapskaužamajā darba cēlienā svešniecībā, kad vienīgi mēs paši esam te, bet visi sapņi, ilgas un domas pavisam citā zemes stūrītī!

Arnolds Šmits

Pasaules meistarsacīkstēs paukošanā ar floreti sievietēm uzvarēja Dānijas vienība, atstājot 2. v. Franciju un 3. v. Italiju. Sacīkstes notika Lisabonā.

Eiropas vienīgais profesionālu pasaules meistars boksā ir skots Dž. Patersons (mušas svarā). Visi pārējie meistari reprezentē ASV.

Lieta Nr....

DAŽI MATERIĀLI DETEKTĪVROMĀNAM

(2. turpinājums)

„Tas gāja varen ātri," viņš ziņo inspektoram. „Veikala vadītājs izrādījo lielāko pretimnākšanu. Tur nebija šaubas, sainis bija pirkts Ekonomiskā veikalā. Tā kā saiņa saturs bija zināms, tad pielikām visas kancelejas jaunkundzītes pie kases ordeņa pasakņa meklēšanas. Tas negāja nemaz tik ilgi — sainis ir pārdots piektdien pēcpusdienā. Pēc pasakņa sameklējām pārdevēju. Un te nu nāca lielākais ķēriens — pārdevējs atcerējās, ka šis mantas pircis kāds ārzemnieks, pēc viņa domām francūzis. Pārdevējs teicās šo vīru pēc izskata pazīstam, jo tas Ekonomiskā veikalā iepērkoties bieži. Esot liels kārumnieks, tomēr arī ļoti taupīgs, jo parasti visu pērkot ļoti niecīgos daudzumos. Bet taisni šoreiz francūzis pircis ar īsta latvieša vērienu, un taisni tāpēc pārdevējs to tik labi atceroties. Protams, francūža vārdu un dzīves vietu pārdevējs nezināja, bet teicās viņa gimetni reiz redzējis kādā laikrakstā. Ne mirkli nekavēdamies, drāzām uz laikraksta redakciju. Arī tur mums laimējās. Varu jums ziņot, ka saini, kuŗa atliekas jūs man uzrādījāt, Armijas ekonomiskā veikalā piektdien pēcpusdienā ir pircis ..." — ierēdnis nosauca kāda Rīgā bieži dzirdēta francūža vārdu.

S. iesmēķē jaunu papirosu. Pārcilā papīrus. Nē, protams neko tādu viņš nav gaidījis. Nav šaubu, skandals vēršas plašumā. Vai tad tas traktais francūzis patiešām būtu vāciešiem iesmērējis elles mašīnu? Kā tad Berlīne brēks! Nav viegli izšķirties. Francūzis būtu nekavējoties jāapcietina. Bet ja nu ziņas nav pareizas, ja tam Ekonomiskā veikala pārdevējam kaut kas sakāpis galvā? Tas gadās. Arī tad būs brēka, bet brēks Parīze. Mazākais un uzmanīgākais, ko var darīt — uzaicināt francūzi aprunāties. Sarunas rezultāts tad rādīs ceļu turpmākam.

Francūzis, ko delikātā un neuzkrītošā veidā pavada divi ierēdņi, ir gan mazliet uztraukts, bet ne nobijies:

„Mesjē, vai drīkstu jautāt, kāda iemesla dēļ man parādīts šis gods?" Tā nav laba audzināšana vien, tā izturas cilvēks, kuŗš apzinās aiz sevis veselu lielvalstu bloku.

S. cenšas atdarināt francūža maigo piesietienu: „Man ļoti žēl, ka biju spiests jūs traucēt. Ir tomēr radušies daži apstākļi, kas diktēja mūsu tikšanās nepieciešamību. Es lūdzu, neņemiet ļaunā. Vai jūs būtu ar mieru atbildēt uz dažiem jautājumiem, kuŗus no savas puses uzskatīsu par oficiāliem? Ar to es gribētu pasvītrot, ka no jūsu atbildēm var izrietēt zināmas konsekvences".

„Jā, labprāt, esmu jūsu rīcībā."

S.: „Esmu uzzinājis, ka piektdienas vakarā jūs nopirkāt Ekonomiskā veikalā saini pārtikas. Vai varu uzskatīt, ka šī ziņa ir pareiza?"

Francūzis mazliet māksloti pasmaida: „Mans kompliments jūsu ierēdņu precīzitātei. Es tomēr neaptveru, kāpēc mans pirkums ir saistījis jūsu uzmanību. Tā nav ne pirmā, ne arī pēdējā reize, kad es apmeklēju šo skaisto un bagātīgo veikalu."

S.: „Vai jūs man varētu paskaidrot, kādā ceļā un kādā nolūkā jūsu pirktais sainis ir nokļuvis uz vācu repatriantu kuģa?"

Uzmanīgi, katru vārdu rūpīgi apsvērdams, francūzis lēni atbild:

„Mesjē, tas ir gluži privāta rakstura darījums. Esmu pārliecināts, ka tas neskar pat muitas noteikumus, tāpēc man ir nesaprotama Latvijas valdības iestāžu interese par šo lietu."

S.: „Man ļoti žēl, bet esmu spiests šim gadījumam piešķirt citādāku kvalifikāciju, Latvijas valdība ir deklarējusi, ka tā šinī karā ieturēs visstingrāko neitrālitāti. Esmu pārliecināts, ka arī jūs šo deklarāciju apsveicat. Bet tajā pašā laikā ar darījumu, kuŗu jūs apzīmējat par absolūti privātu, mūsu neitrālitāte ir nostādīta zem draudu zīmes. Citiem vārdiem, ar savu rīcību jūs esat devis Vācijai iemeslu mūs apvainot neitrālitātes pārkāpšanā."

Vai tā būtu augstākā izlikšanās skola? Francūzis patiešām ir pārsteigts:

„Mesjē, es jūs nesaprotu. Tam visam tiešām nav nekāda sakara ar to nelielo uzturvielu daudzumu, ko es gribēju nosūtīt kādam senam paziņam Vācijā."

S.: „Beigsim šo veltīgo rotaļu. Es nerunāju par pārtiku, bet gan par degbumbu, kas bija paslēpta pārtikas sainī. Uzskatot, ka pret jums vēršas aizdomas par vācu repatriantu kuģa „Sierra Cordoba" aizdedzināšanas mēģinājumu, esmu spiests jūs apcietināt."

Francūzis uzlec kājās: „Kas? Degbumba? Kuģa aizdedzināšana?! Tā ir vistrakākā fantazija. Es nesaprotu, kā šādas aplamības vispār var pieminēt. Es augsti cienu to viesmīlību, kādu baudu Latvijā, un man nav pat prātā nācis to atmaksāt ar nepateicību. Bet es arī katēgoriski pieprasu, lai pret mani izturētos kaut ar elementāro cieņu."

S.: „Es patiešām būšu priecīgs, ja jūsu paskaidrojumi aizdomas izklaidēs. Jūsu labā man tomēr jāsaka, ka manās rokās atrodas arī atbilstoši pierādījumi. Un tā tad, laipni lūdzu."

„Man Vācijā dzīvo dažī paziņas, kuriem esmu daudz pateicības parādā. Tā kā mana dzimtene atrodas ar Vāciju kara stāvoklī, tad sazināšanās ar šiem paziņām ir riskanta, es runāju par viņiem. Tāpēc arī es gribēju izmantot plašo repatriantu kustību, lai kādam no saviem turienes draugiem neuzkrītošā veidā nosūtītu saini pārtikas. Un, Dievs sodi, tas patiešām ir viss."

S.: „Jūsu paskaidrojums gan ir loģisks, tomēr jautājumu neatrisina. Sakiet, lūdzu, vai bez pārtikas jūs sainī nenovietojāt arī kaut ko citu?"

„Dažas vēstules, patiešām, bet neko vairāk, neko tādu, ko pat aptuveni varētu salīdzināt ar degbumbu."

S.: „Kādā ceļā jūs nogādājāt saini uz kuģa, kas jums palīdzēja, kā sauc tos repatriantus, kas apņēmās aizvest saini jūsu draugam?"

„Uz šiem jautājumiem varu atbildēt tikai pa daļai, jo manā uzdevumā nosūtīšanu kārtoja N. kungs. Es viņam saini nodevu, viņš apsolījās visu izdarīt, un es patiešām nezinu to personu vārdus, kuŗas saini aiznesa uz kuģa. Tāpat es nezinu to repatriantu vārdus, kas ir apņēmušies saini nogādāt manam draugam. Man tikai jāpiebilst, ka par saiņa nogādāšanu esmu izmaksājis N. kungam zināmu atlīdzību."

Izdzirdis N. vārdu, inspektors savelk lūpas, it kā gribētu klusi iesvilpties. Uzraudzības iestādes šo vārdu pazīst labi, pat pārāk labi. Taisnību sakot, še jārunā nevis par N., bet gan par trīs vīru sabiedrību, kuŗas reputācija mērcēta visās pelķēs. Viņu speciālitāte ir ārzemnieku apkalpošana. Turīgākiem kungiem tie piegādā bridža partnerus. Dāmām pārdod izziņas par vīru gaitām. Tie nevairās ne no viena uzdevuma, ja vien kāds par to maksā. Tas fakts, ka francūzis izmantojis šo vīru starpniecību, nerunā viņam par labu, un S. grib pratināšanu beigt.

(Turpinājums sekos)

DIVAS PASAULES

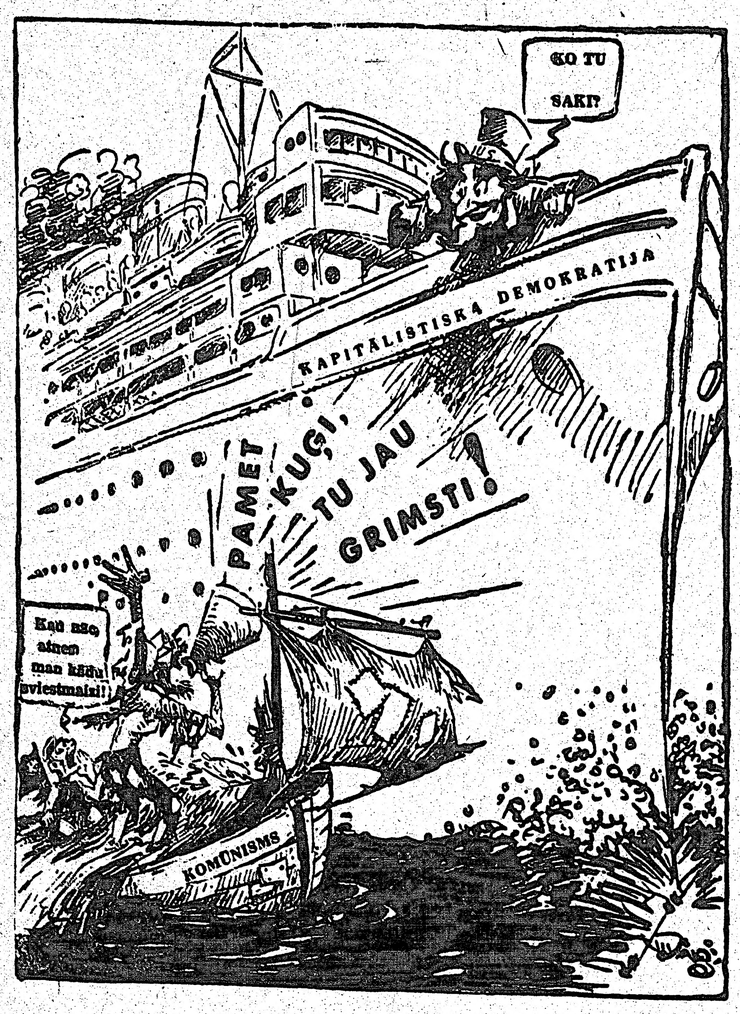

Raksturojot komūnisma un rietumu demokratiju attiecību praksi, „New York Herald Tribune" sniedz augšējo karikatūru.

Jauna Londona 90 gados

Londonas izbūves projektētāji Dr. Holdens un profesors Holfords pabeiguši izstrādāt jauno Londonas izbūves plānu, kuŗa reālizēšana prasītu 90 gadu laika un 400.000.000 mārciņu sterliņu. Plāns ļoti lielā mērā paredz pārveidot Lielbritanijas galvas pilsētas seju. Pilsētas satiksmes tīklu modernizēs, izbūvējot jaunas, platas ielas, laukumus un bulvārus, kas atļaus satiksmi paātrināt no tagadējām 5 līdz 20 jūdzēm stundā. Pazemē izbūvēs garāžas 5000 automobiļiem, pārvietos vairākas pazemes un virszemes dzelzceļa stacijas. Pārveidojot pilsētu, jāsaudzē daudz izcilu vecu celtņu. Starp citu pārbaudīs iespēju pārcelt Sv. Džemsa baznīcu par 60 pēdām sāņus, paplašinot Temzas ielu. Paredzēta milzu ieštāžu bloku izbūve līdz 40 metru augstumā. Pārbūvētajā pilsētā paredzēta visu rajonu apgāde ar karstu ūdeni no centrāles ārpus pilsētas, kā arī satiksmes netraucēti veikalu centri. Šo galīgo izbūves plānu apspriedīs Londonas pilsētas padome.

DM

„LATVIJAS" ABONEMENTS,

pasūtinot laikrakstu pa atsevišķiem eksemplāriem (līdz 3 eks.), maksā RM 5.— mēnesī; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem — RM 4.— mēnesī par eksemplāru. Sludinājumu maksa: RM 2.— par vienslejīgu iespiedrindu vai tai atbilstošu telpu; piederīgo meklēšanas sludinājumi līdz 4 rindām — RM 4.—, garāki par 4 rindām pēc parastā tarifa.

Abonementu pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (13b) Günzburg/D., Bürgermeister - Landmann-Platz 7.

Sludinājumi

ELEKTRO — RADIO
praksei nepieciešams:
1) **formulu krājums** — RM 4.—,
2) **dažādu tabulu un nomogrammu krājums** ar pielikumu angļu-amer. mēru salīdzināšanai — RM 4.—,
3) **transformātoru aprēķinu tabula** — RM 4.—.
Piedāvā: **T. Lapiņš:** (16) Weilburg, Neugasse 10. 212

Jauna grāmata
„MAZS PALĪGS ATMIŅAI"
Rokas grāmata kabatas formātā, atbilstoša mazai DP konversācijas vārdnīcai. Izsūtot pa pastu RM 8.50, sākot ar 5 eks. rabats 10—35%. Izdevējs **A. Zembergs:** (20a) Bonn/RL, Kaufmannstr. 81. 210

Artūru Bērziņu no RFK, bij. AS darb. meklē **Tenis Golde:** (24) Eutin, Balt. Camp. C/114 un **Juris Miķelsons:** (13b) Lettenlager Kleinkötz b. Günzburg. 214

Vajadzīga **kantoriste,** vismaz vācu valodas pratēja. Of. ar isu biogr. šī laikr. kant „O. S." 199

Bij. gaisasp. izp. **Reiti Treiju** no Lēdurgas, pēd. z. no Graefenwörtas, meklē **J. Toža:** (13a) Bad-Brückenau, Hermannsheim, Unterfr. 194

Kristapu Helmūtu meklē māsa ASV. L. ziņot **A. Gaspersonam:** (21) Serkendorf üb. Staffolstein. 205

Bij. izpal. **Jāni Kristsonu** un **Aleksandru Krusu** meklē **H. Liepiņš:** (24) Geesthacht, Lettenl. Spakenberg. 211

Ziņas par **Paulīni Stepāni** no Tukuma l. dēls **Jānis** un meita **Virginija:** (24) Geesthacht b. Hamburg, Spakenberg III, Bl. 5/29. 213

JĀNI BRŪMEĻA kungs!
Jūs meklē **Alfrēds Šimanis.** Atsaukties uz adresi kapt. **Dž. Nimands:** (24) Flensburg, DP Navigational School. 206

Par **Vairu Grauzi** no Annenieku Kalngigariem lūdzu ziņot **Herbertam Siliņam:** Esslingen, Beceleare Kaserne, B. 3—29. 187

Gustavu Rasmani, dzim. Rīgā 1926. g. 26. 12., meklē māte **Anna Rasmane:** (13a)Erlangen, DP Camp, Ob. Drausnickstr. 1. 216